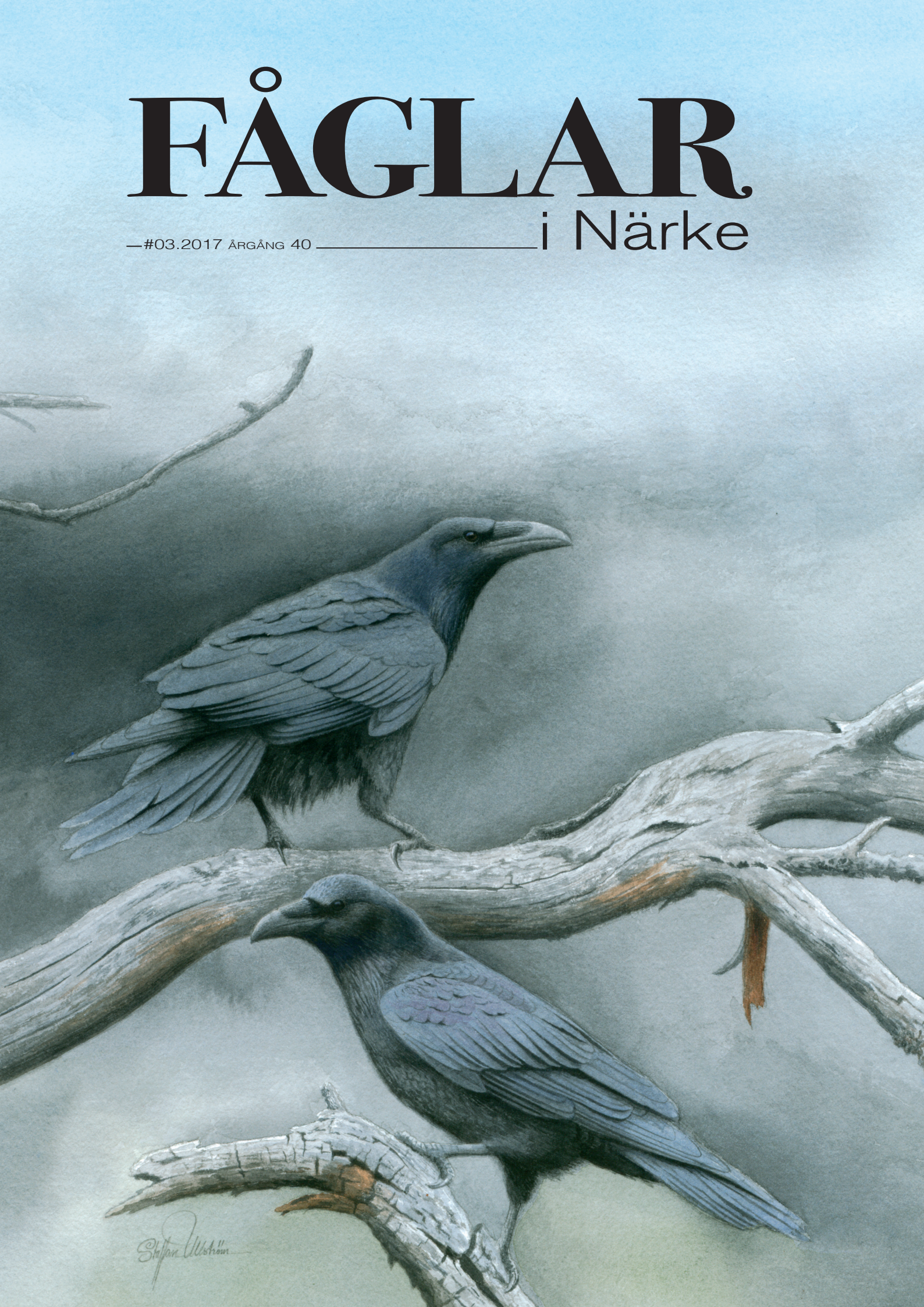
FÅGLAR i Närke

—#03.2017 ÅRGÅNG 40

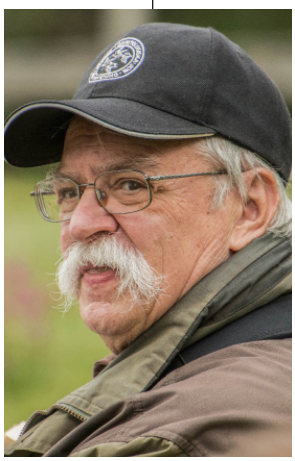

Hösten är fågelskådarens bästa tid

Nu är det höst. Den höst som Karlfeldt kallar vår.

Jag är ganska förtjust i alla årstider, och kanske framför allt i årstidsväxlingarna. Det finns alltid något att se fram emot, även om det finns människor som redan kring midsommar börjar oja sig inför vintern.

Hösten innebär för mig, utanför fågellivet, framför allt svamp och bär. Just nu ser det inte så lysande ut med vare sig det ena eller det andra, men det finns ju alltid hopp. Om inte annat så brukar trattkantarellerna rädda säsongen.

Ulf Jorner
Ordförande, NOF

FÖR FÅGELSKÅDANDET utgör hösten i mångt och mycket en kontrast till våren. På våren återkommer ju flyttfåglarna och det är alltid lika intressant att se på när det sker. Vi fågelskådare är ju smått fixerade vid att notera den första grågåsen eller den första flugsnapparen. Något motsvarande finns inte på hösten. Man noterar bara att det inte längre finns några tornsvalor (förlåt, tornseglare) och att sädesärlorna verkar ha flyttat. Utan några mer ingående anteckningar.

En annan skillnad mellan vår och höst är förstås fågelsången. Visserligen finns det så kallad skuggsång hos flera arter, men det är ett dåligt substitut för vårens fågelkör. Detta gör det förstås också svårare att upptäcka de fåglar som trots allt finns kvar, trots att den tidiga hösten är den fågelrikaste tiden på året, en tid när alla fåglar fått ut sina ungar och innan de flesta hunnit lämna landet.

EN REN SPEGELVÄNDNING jämfört med våren är förstås flyttfågelsträcket. De fåglar som skulle upp till Norrland eller ännu längre norrut skall nu tillbaka, både föräldrarna och ungarna. Några flyttar familjevis, som till exempel svanar och gäss, medan andra flyttar individuellt. Jag tycker att det är en av fågelvärldens största mysterier hur unga spovar kan hitta vägen, när först mamman och sedan pappan lämnat dem att klara sig själva.

Speciellt för hösten är förstås att många fågelhanar har mindre praktfulla dräkter än på våren. Och ungfåglarna har egna dräkter, ofta liknande honornas.

När jag växte upp och började intressera mig för fåglar var det inte enkelt att förstå detta. Samtidens fågelböcker uppehöll sig i regel nästan undantagslöst vid fåglarnas vårdräkter. Ja, man fick för resten vara glad om man fick se en hona i bild, ofta förärades endast hannen en färgbild. Ett intressant undantag finns i Rosenbergs klassiska bok Fåglar i Sverige. På ett närmast genialiskt sätt sparas utrymme (och arvode till Harald Wiberg?) genom att honan av mindre korsnäbb avbildas bredvid hannen av den större korsnäbben.

OM UNGFÅGLARNA fanns ännu mindre upplysningar. För att fortsätta med Fåglar i Sverige så beskrivs kustsnäppan så här: ”Om hösten får de gamla en vit buk liksom ungfåglarna.” Detta är verkligen inte att tillfredställande beskriva en art som svensk ornitologis nestor, Sven Nilsson, inte utan skäl kallade föränderlig strandvipa. Sven Nilsson var för övrigt den förste svenske ornitolog som riktigt förstod hur fågeldräkterna varierade mellan ung och gammal, mellan vår och höst. (För rättvisan skull bör noteras att Rosenbergs övriga text om kärrsnäppan är närmast genialisk.)

MEN VÅRA MODERNA fälthandböcker har verkligen täppt till denna lucka i fågelavbildandet. Så till den milda grad att jag känner fågelintresserade som håller sig till de gamla böckerna, eftersom det känns så frustrerande med alla olika bilder. Men vi andra har väl alla en modern fågelbok, endera fysisk eller som app? Hoppas att ni kunnat artbestämma höstfärgade vadare!

Och så förstås se fram emot nästa årstid, vintern, då en dagutflykt kan anses lyckad om den ger ett tjugotal arter.

PS. En artikel om Sven Nilsson (ornitologins egentliga fader?) kommer i nästa nummer av Fåglar i Närke.

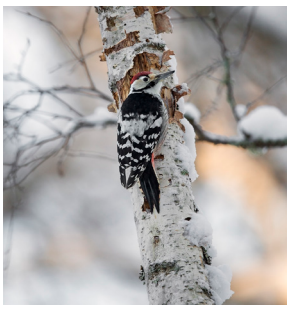
INNEHÅLL
i Fåglar i Närke #3.2017

Succé för grupp på sociala medier 4
Tjejskådarna trivs tillsammans 5
Närkes Fågelvärld blir praktverk 9
Sändare på grågäss ska ge svar 13
Fler fågelskär upptäckta i Hjälmaren 14
Kungsörnar kör slut på skådare 15
NOF har fått Rosenbergstavla 20
Pilgrimsfalkar klarade sig bra 21
Restaureringen av Tysslingen avslutas 22
De fick klappa en fågel 23
Mobillarmen på högvarv 24
Så kan fåglarna trivas i jordbruket 28
Häng med på höstens exkursioner 29
Krönika: guldgruva för unga skådare 30

Porträtt: Ronnie Lindqvist 6

Så gynnas hack-spettarna 10

Den myt-omspunna Tita grå 16

OMSLAGSBILDEN:

Korp, Corvus corax.
efter en akvarell av
Staffan Ullström

TEXT: MARIANNE JOHANSSON

Korpen ingår i ordningen tättingar och familjen kråkfåglar. Korpen är en stor, svart kråkfågel med blå, purpurskimrande glans på fjädrarna. En mycket vacker, ståtlig och social fågel. Korparna ”pratar” med varandra under flyglekar och utstöter då klong, klong. De har alltid koll på omgivningarna och varnar med sitt läte. Locklätet är ett djupt ”korp, korp” eller ”krou, krou”.

På asatiden utrustades guden Oden med två korpar: Hugin och Munin, en på vardera axeln. Korparna stod för uppvaktning, kunskapande och rådgivning. De ansågs vara mycket intelligenta med ett sjätte sinne och en fantastisk syn.

Längden är 54–67 cm. Könen är nästan lika förutom att honan är något mindre än hanen.

Vingbredden är 115–130 cm. Korpens ålder varierar mellan 10 och 15 år i naturen. I ”Våra fåglar i Norden” anges att den kan bli 70 till 100 år och ännu äldre.

Korpen förekommer över hela Sverige, den hade en nedgång fram till 1970-talet då den ökade igen. Den är en kringstrykande stannfågel. Korpar är allätare. De livnär sig på as, gärna grodor, matrester, insekter, ägg, fågelungar, men även spannmål, bär och frukter.

De bildar par vid tre års ålder och håller ihop resten av livet. Nyare forskning visar att de kanske inte är så trogna utan när den ordinarie hanen lämnar boet för en stund kommer en ny hane och vill vara med.

Häckningen: Redan i slutet av februari lägger honan 3–7 ägg och hanen är med och skyddar äggen men ruvar inte. Äggen kläcks efter 19–23 dagar och paret hjälps åt att mata ungarna. Ungarna är flygga efter sex veckor.

Korpen är både landskapsfågel och landskapsdjur för Dalsland.

VÄLKOMNA TILL NOF!

Håkan Karlsson är en av många nya medlemmar i Närkes Ornitologiska Förening.

Närkes Ornitologiska Förening har fått flera nya medlemmar under den senaste tiden. Hjärtligt välkomna till föreningen som jobbar med fågelintresse, fågelskydd och fågelforskning. Vi hoppas att ni känner er välkomna till NOF som är den viktigaste kunskapsbäraren av det som rör fåglar i Närke. Vill du också bli medlem: sätt in medlemsavgiften på bankgiro 5747-3357 eller swisha till nr123 02 90 361 (se notis på den här sidan).

Här är de nya medlemmarna: Gunnel Hedström, Hallsberg, Helena Römmelman, Vintrosa, Maria Slåtterman, Hallsberg, Karin Jönsson, Örebro, Håkan Karlsson, Örebro, Magnus Storm, Örebro, Mats Sandström, Stockholm, Erik Törnvall, Örebro, Torbjörn Eriksson, Kilsmo, och Gunilla och Leif Carlsson, Katrineholm.

Succé för ”Fåglar inpå knuten”

GRUPPEN PÅ FACEBOOK, Fåglar inpå knuten, har blivit en succé. Snart är det över 30 000 medlemmar i gruppen.
– Kul med den här gruppen, den fångar upp alla slags skådare på många olika nivåer, berättar Johan Åhlén som är en av administratörerna.

Till Facebookgruppen Fåglar inpå knuten, som drivs av Birdlife Sverige, ansluter sig mellan 500 och 1 000 medlemmar varje månad. Just nu har den över 28 000 medlemmar. Det kan jämföras med att föreningen Birdlife (Sveriges Ornitologiska förening) bara har cirka 17 000 medlemmar.

– Extra kul att den här gruppen lockar kvinnor också, i gruppen är 64 procent kvinnor, säger Johan Åhlén.

Inläggen i gruppen varierar och varje dag lägger gruppens medlemmar upp hundratals bilder på fåglar. Här förs intressanta samtal om fågelarter, beteenden, fågelmat och vilka holkar som passar bäst. Många deltar aktivt och man får svar mycket snart – ofta handlar det om minuter så har man ett svar på sin fråga.

Administratörerna jobbar hårt med att skapa en god stämning i gruppen, inlägg som inte hör till syftet rensas bort och även alla inlägg om köp och sälj tas bort av administratörerna.

Av de över 28 000 medlemmarna dominerar storstäderna: Stockholm, Göteborg, Malmö och Uppsala. Men Örebro hamnar på en hedrande femte plats med sina 375 medlemmar.

– Vi har många medlemmar från de övriga nordiska länderna, men också medlemmar ibland annat USA och Australien. Det handlar om svenskar som bor utomlands, berättar Johan Åhlén.

Nu kan du **swisha** NOF

Med appen Swish i din mobil är det enkelt att göra en betalning till NOF.

Swish kan du använda när du ska betala till exempel medlemsavgiften, fågelresan, ge ett bidrag för fågelguidning eller om du vill skänka pengar till NOFs Fågelfond. Eller du kanske vill köpa en NOF-pryl.

Swishnumret till NOF är: 123 02 90 361

Tips: Lägg in numret och namnet under dina kontakter i mobilen så är numret lätt att nå!

Du som inte kan eller vill använda Swish kan givetvis alltid använda dig av bankgiro 5747-3357 som vanligt när du ska betala till NOF.

Tjejer skådar tillsammans – och de får alla att **trivas**

DE SKÅDAR FÅGLAR och trivs tillsammans.
Nyckeln i tjejgruppen är att alla deltar och bidrar med något. Och man ger utrymme för att umgås med varandra under otvungna former hela året runt. Och det får gärna vara lite trevligt också med inslag av glögg, korvgrillning eller en enkel måltid i form av soppa på inomhusträffarna.

TEXT: KENT HALTTUNEN

– Vi försöker vara öppna och inkluderande, säger Åsa Bengtsson som håller i en av NOFs tjejgrupper.

För fem år sedan startade Ami Sundén och Åsa Bengtsson en ny tjejgrupp inom Närkes Ornitologiska Förening. Sedan många år tillbaka fanns en tjejgrupp inom föreningen, men det var svårt att få plats eftersom många redan deltog i Annika Lorins grupp.

– Vår idé är att alla ska känna sig delaktiga och kunna bidra med något. Vi skådar inte under någon ledare eller guide. Vi skådar tillsammans där alla får plats, förklarar Åsa.

Ett sätt att få alla att delta är när man planerar det kommande programmet tillsammans. Alla får komma med inspel och önskemål och på så sätt bidrar alla deltagare i gruppen till det som ska ske.

Det ska vara trevligt att skåda fåglar. Det är en av målsättningarna i Ami och Åsas tjejgrupp inom Närkes Ornitologiska Förening. Ett sätt att skapa trivsel är att få tid att umgås och prata med varandra, det kan man göra vid fikastunden.

– En annan nyckel tror jag är att vi skapar lite mer tid att umgås. På våra aktiviteter ska det finnas tid att prata med varandra. Det tror jag är viktigt för sammanhållningen och trivseln, säger Åsa.

En tredje faktor är att skapa lite trevlig stämning runt aktiviteterna. Det kan handla om att äta en enkel måltid tillsammans vid inomhusträffarna, det kan handla om att dricka glögg eller grilla korv i samband med exkursionerna.

– Det är också ett sätt att skapa tid för alla att prata med varandra och utbyta lite erfarenheter, menar Åsa.

I Ami och Åsas tjejgrupp är det cirka 15 personer som deltar regelbundet. Dessutom finns det ytterligare ett antal som är med sporadiskt. I gruppen finns en mejllista för att hålla kontakt med varandra och samordna aktiviteterna.

– Vi vill fungera som ett insteg till Närkes Ornitologiska Förening, och vi vill att alla ska hänga med på en guidning eller resa i NOF.

Gruppen är öppen för alla som vill delta. Program och kontaktuppgifter på hemsidan.

Lyckad nybörjarcirkel med **tjejfågelstuk**

Närkes Ornitologiska Förening genomförde i samarbete med Studiefrämjande en studiecirkel under våren 2017, ”Att börja skåda fågel”. Ami Sundén och Åsa Bengtsson var ledare för cirkeln. Den blev så lyckad att den återkommer i vår. Håll ögonen öppna, vid nyår kan man anmäla sig till nybörjarcirkeln.

TEXT: MARIANNE JOHANSSON

Studiecirkeln var upplagd med inomhusmöten varvat med fågelexkursioner. Totalt var det tio träffar under mars, april och maj. Ami Sundén och Åsa Bengtsson var kursledare.

Cirkelledarna Ami Sundén och Åsa Bengtsson.

Studiefrämjandet stod för ett administrativt stöd.

– Först var det inga anmälningar så de trodde att cirkeln skulle bli inställd men plötsligt var det tolv deltagare, berättar Ami Sundén.

– Det var olika förkunskaper på deltagarna, en del hade gått cirkeln nyligen, andra gått cirkel för många år sedan och några hade inte gått någon cirkel alls. Men gemensamt var att alla deltagare var mycket nyfikna på att lära sig mer om fågellivet.

Ami berättar att hon och Åsa presenterade en cirkel med ”tjejfågelstuk”, för då kändes det mera vant för dem.

– Inte så avancerat och de kunde säga fel och åka fel utan att något hände kändes det som!

– Det var väldigt, väldigt roligt, så det blir en ny kurs till våren 2018.

Fakta ■ Ronnie Lindqvist

Namn: Per Håkan Ronnie Lindqvist.
Född: Grytan, Brunflo i Jämtland den 18 april 1954.
Familj: Dottern Johanna och sonen Marcus, barnbarnen Isac och William. Sambo Gun Isacson.
Bor: Wadköping, Örebro.
Arbete: Säljansvarig på Produktma.
Språk: Engelska, tyska, spanska och svenska.
Kikare: Handkikare Zeiss Victory 10x32, tub Carl Zeiss Diascope 20-60 och resetub Opticron.
Kamera: Canon PowerShot SX50HS.
Favoritfågel: Rödhake, för den vackra sången.
Otippat: Stjärna i utförsåkning på skidor i ungdomsåren, annars inget idrottsintresse alls.

Ronnie ger allt som guide och reseledare

HANS FÖRSTA KRYSS var en hussvala midsommardagen 1964. Där väcktes Ronnie Lindqvists fågelintresse. Sedan dess har det blivit ett antal kryss både i Sverige och utomlands.

TEXT: MARIANNE JOHANSSON FOTO: ANITA AHLBERG

Ronnie är också känd som en engagerad och kunnig reseledare och guide. Han har stått i spetsen på otaliga resor runt om i landet tillsammans med fågelvänner både från Närke och övriga landet.

Som projektledare för Atlasinventeringen genomför Ronnie just nu ett omfattande ideellt arbete för att färdigställa det som ska bli bokverket Närkes Fågelvärld.

– Jag drömmer om lite mer tid, att få cykla ner till Oset och bara njuta av fågellivet, säger Ronnie.

Småländska rötter

Släkten Lindqvists tidiga rötter på 1500–1600-talet finns i Hestra i Småland. För Ronnies del började livet som jämtlänning i Grytan, Brunflo där familjen bodde några månader. Första flytten gick till Sundsvall och där blev familjen kvar i sex år. Vidare till Fagersta där skolgången startade med lågstadiet i Västanforsskolan och högstadiet i Risbroskolan. Familjen med Ronnie och två småsyskon, en bror och en syster flyttade till Örebro och Ronnie tog studenten vid Risbergska gymnasiet som då låg vid Oskarsparken.

På den tiden fanns det gått om arbete så det var bara att välja.

– Jag tyckte det lät spännande med att vara styckmästare så jag satsade på det, berättar Ronnie. Utbildningen skedde på Renommés köttavdelning i Örebro.

– När diplomet delades ut efter utbildningens slut insåg jag att det var tungt och besvärligt och att man skar sig i händerna. Det blev aldrig något jobb som styckmästare, konstaterar Ronnie som istället satsade på att bli säljare.

Karriär som säljare

Nästan hela livet har han jobbat i inredningsbranschen, bland annat som butikschef på en möbelaffär i Marieberg i sju år och med olika säljjobb på inredningsföretag. Nu är han säljansvarig på Produktma, ett företag som bland annat säljer inredningar till gym, sport- och badanläggningar.

Naturintresset har alltid funnits där. Som ung samlade Ronnie på skalbaggar. Så småningom tog fågelintresset över. Han fick låna en kikare av en bekant till familjen på midsommardagen 1964 och lyckades få se en HUSSVALA. Då tändes intresset! Första fågelboken var Björn Ursings fälthandbok ”Fåglar”. Har lyckats se en härmsångare i munnen och artade den efter den ljusblåa färgen där. Se Ursings bok!

– Läten är viktiga, jag lyssnar till 80 procent på fågelljuden och bestämmer arten efter det, förklarar Ronnie.

Blixtsnabb telegrafist

Han var med i Fältbiologerna i Fagersta och i Örebro. I Örebro under Lars Johanssons tid som ordförande.

Ronnie var radiotelegrafist vid Signaltrupperna i Uppsala, S1 under värnpliktstidens 13,5 månader. Fick medalj av försvaret för att ha uppnått den magiska gränsen 125 tecken/minut som radiotelegrafist.

Som ung gick det inte så bra med raggningen av brudar.

– Flickorna klagade på danstakten, att jag inte följde musiken, berättar Ronnie.

Så det blev ju inte så mycket till dans.

– Egentligen mycket underligt då hela släkten är mycket musikalisk och de flesta håller på med någon typ av musik eller spelar något instrument.

Ronnie ingår i Närkes Ornitologiska Förenings styrelse sedan 2008. Första åren som exkursionsansvarig tills dåvarande ordförande Börje Karlsson tyckte att han som reste över hela Sverige i sitt arbete kunde vara ansvarig för resor. Så det blev både exkursioner och reseansvar för honom. Numera är det vice ordförande, Närkes fågelvärld (Atlasinventeringen) och ungdomsgruppen som gäller.

– Alltid i NOF, säger Ronnie.

Som reseledare och guide ställer Ronnie alltid upp till hundra procent. Planerar, bokar, ser till att alla har det bra. Alltid engagerad, kunnig och påläst. Mycket social, vänlig och omtänksam. Ger allt. Alltid chaufför på resorna med Gun i baksätet, som ger nackmassage när det behövs. Nog så viktigt!

Fast i snödrivorna

Men det går inte alltid som planerat.

– Även om man vill väl, och har förberett allt man kan tänka sig så kan det gå åt pipan. En ugglelyssning jag hade en gång fick mycket stor uppslutning och vi var ett 25-tal personer i sju-åtta bilar som åkte till Käglan med omnejd för att kolla in de ugglor jag rekat fram dagarna innan, berättar Ronnie.

Det hade snöat mycket den här vintern och inte alla vägar var framkomliga men Ronnie hade vägarna och rundan klar för sig när karavanen drog iväg. Vid avslutningen på kvällen körde hela raden med bilar på en liten skogsväg som slutade tvärt vid en nedfälld och låst bom som tidigare hade varit öppen. På båda sidor om vägen var snövallarna höga och det fanns inte någon möjlighet att vända. Hela karavanen fick backa en kilometer i mörkret på slirigt underlag för att så småningom kunna vända och ta sig ur skogen.

– Då var man inte populär som exkursionsledare. Som lök på laxen hade naturligtvis ugglorna lyst med sin frånvaro. Två personer i en bil fick se en kattuggla vid en gård, men det var allt. Det dröjde länge innan jag vågade ha någon ugglelyssning efter detta, berättar Ronnie.

Brinner för utbildning

Utbildning och kurser är nog så viktiga, då ställer Ronnie gärna upp som lärare/ledare. Måskurserna ligger honom särskilt varmt om hjärtat och brukar alltid vara fulltecknade.

Ronnie läste en 5-poängs kurs i Inventeringsmetodik i Uppsala för att kunna vara med och inventera fågellivet. Kursen har kommit till mycket stor nytta och användning i arbetet med Närkes Fågelvärld (Atlasinventeringen).

Han är projektledare tillsammans med Michael Andersson för Atlasinvente- ▶▶▶▶▶

Då trivs Ronnie bäst:

Med Gun, cykel och en kikare vid Oset...

Ronnie är uppskattad som guide och reseledare inom Närkes Ornitologiska Förening. Han är alltid väl förberedd, kunnig och engagerad och gör allt för att deltagarna ska trivas.

▶▶▶▶▶ ringen som mynnar ut i boken Närkes Fågelvärld. Just nu gäller det att kvalitetssäkra tusentals fågelrapporter med häckningskriterier från Artportalen och ”gamla” Svalan. Det arbetet går in i sitt slutskede nu. Länsstyrelsen bidrar med kartor i atlasrutsformat. Fågelbilderna är nästa klara. Den som ska arbeta med layouten till boken är kontrakterad. Landshövding Maria Larsson har med glädje tackat ja till att skriva förordet. Arbetet med boken har tagit flera hundratals timmar om ens det räcker men nu närmar det sig slutet. Om allt går väl kommer boken ut under nästa år.

Tio år av Atlas

Ronnie har själv haft ansvaret för tretton atlasrutor och inventeringen har pågått i tio år.

Första rutan var i södra Mogetorp redan 2004 efter ett av NOFs månadsmöten där Ola Erlandsson presenterade Atlasinventeringen. Och med stor entusiasm antecknade Ronnie sig för en ruta i tron att rutorna skulle ta slut omgående.

Tillsammans med Per Karlsson Linderum driver han PR Birding Tours. Resorna säljs genom Contour Air AB. Första resan gick till Borneo för de skulle lära känna varandra och om det sa klick för vidare samarbete. Drömmen för båda var ett faktum. Nästa resa går till Peru i november.

Ronnie är listoman och älskar allt vad listor heter! Han plockar stolt fram noteringen ur fickan vid intervjutillfället med orden:

– Jag har noga förberett mig.

Har fågellistor för 28 länder. Dagsaktuella kryss: Närkekryss 271, Sverigekryss 353, Västpalearktisk VP 469 och Världskryss 1508.

Han drömmer om pension och ser fram mot pensionsdagen i april 2018.

– Har nu sagt till så många att jag ska pensionera mig då, så nu måste det bli av, säger Ronnie.

Besökt 41 länder

Resor har alltid varit den stora passionen. Resandet startade som 17-åring när Ronnie presenterade tågluffarkortet för mamma, och gav sig iväg till Grekland och Italien. På 70-talet var det USA som gällde och då besöktes alla de ”lägre” 48 delstaterna.

Hittills har Ronnie besökt 41 länder.

Släkten finns utspridd i alla jordens hörn. Så resandet ligger i blodet. Reser gärna med skådare från andra länder. Tycker att det ger så mycket i utbyte.

Nu när det förhoppningsvis blir mer tid över kommer det att bli ännu flera resor.

Laga mat står på önskelistan. Enligt Ronnie måste det vara ett bra recept, annars går det inte.

Och maten, den ska ätas tillsammans med Gun och det ska gärna vara något gott vin att dricka till.

Fågellivet och naturintresset fortsätter. Ronnie är med i Atlasinventeringen av trollsländor. Skådar gärna fjärilar på högsommaren.

– Favoritlokalen hemmavid är Oset. Det tar bara fem min att cykla ner dit så när det inte är någon resa på gång är det där livet kommer att spenderas.

– Med Gun, cykel och kikare, avslutar Ronnie.

Närkes Fågelvärld blir praktverk

NÄRKES FÅGELFAUNA är fantastisk. Det vet vi alla som tillbringar vår fritid i något av vårt landskaps fågellokaler. Men hur är det egentligen med rödstjärt, sparvuggla, enkelbeckasin och alla de andra fåglarna? Är de vanliga eller ovanliga? Finns de överallt eller bara fläckvis?
Det kommer bokverket Närkes Fågelvärld att belysa. Boken planeras vara färdig nästa år och den produceras av Närkes Ornitologiska Förening.

TEXT OCH FOTO: RONNIE LINDQVIST

Atlasinventeringen har som alla andra undersökningar av naturen rätat ut flera frågetecken men samtidigt skapat många nya.

Arbetet med boken går stadigt framåt.

Tusentals rapporter har gåtts igenom och kvalitetssäkrats.

Finansieringen utvecklar sig positivt och är nästan klar.

Michael Andersson och Ola Erlandsson är två av de många duktiga fågelskådare som deltagit i den omfattande Atlasinventeringen.

Fantastiskt bildmaterial

Närkes duktiga fågelfotografer har på ett fantastiskt sätt bidragit med bildmaterial på nästan alla fågelarter som häckar i landskapet. Bara ett fåtal återstår.

Flera duktiga skribenter jobbar med olika delar av boken, bland annat kommer landshövdingen att skriva förordet med utgångspunkt från sina egna fågelupplevelser.

Bokens struktur och layout har tagit form och vi kommer att få ta del av Närkes fågelhistoria, förändringar i landskapet som påverkat fåglarna, atlasinventerarnas vedermödor under fältarbetet och naturligtvis all upptänklig fakta om fåglarnas utbredning i vårt landskap.

Närkes Fågelvärld kommer att bli ett riktigt bra exempel på hur så kallad citizen science, det vill säga medborgarvetenskap, tillför den akademiska världen kunskap som inte kommer fram med finansierade, traditionella metoder.

Dessutom kommer boken att bli ett praktverk och en prydnad för alla hem som köper den.

Din bild kan komma med

Känner du för att bidra med något så finns det fortfarande tid till detta under hösten. Har du en bra bild som visar någon av våra häckande fåglar eller har du uppgift om en häckning som inte blivit rapporterad, tveka inte att ta kontakt med redaktionen för Närkes Fågelvärld. Listan på fågelarter där det saknas bild finns på NOFs hemsida under fliken ”Atlasinventering”.

Boken går att förhandsbeställa, det är bara att slå Ronnie en signal.

Gör som landshövdingen gjort, boka ett exemplar du också.

FAKTA ■ Så görs en Atlasinventering

Mellan 1974 och 1984 genomfördes en Atlasinventering i hela Sverige, så även i Närke. En Atlasinventering är ett annat ord för häckfågelinventering. Det handlar om vilka arter som häckar i landskapet. I Närke hette atlaschefen vid förra inventeringen Ragnar Nilsson. Närke blev ett av de allra bäst inventerade landskapen i den nationella Atlasinventeringen.

Åren 2006-2014 är det dags att åter inventera landskapet på häckande fågelarter och se vad som har hänt med fågelfaunans utbredning under de gångna decennierna. Atlaschefer vid denna omgång var Ronnie Lindqvist och Michael Andersson.

Närke delas in i rutor som är 5x5 kilometer stora, det finns 180 rutor i landskapet. Inventerarna går igenom vilka arter som observeras i respektive ruta och genom inventeringen får man också fram vilka arter som häckar inom rutan. Nu är själva inventeringsarbetet avslutat och arbetet med att analysera, värdera och sammanställa resultatet har påbörjats.

Hjälmarlandskapet

Hemfjärden med Hjälmarestrandskog.

– med lövskogar som är utmärkta biotoper för hackspettar

RUNT HJÄLMAREN pågår ett samarbete över läns- och kommungränser för att tillsammans arbeta med att bevara och utveckla naturvärden, sociala värden och produktionsvärden inom Hjälmarelandskapets lövskogar.

TEXT: LEIF CARLSSON och MARKUS FORSBERG

Hjälmaren har en stor inverkan på sin närmaste omgivning genom att den erbjuder ett gynnsamt lokalklimat samt att dess närliggande marker har en god bördighet. Detta skapar naturliga förutsättningar för lövträd att trivas runt sjön. När man rör sig i dess närhet så slås man av mängden lövträd och lövskogar av varierande slag. De vanligaste trädslagen är glasbjörk och klibbal men även de ädlare sorterna som ek, ask och lind finns som ett märkbart inslag.

På 1880-talet sänktes Hjälmaren med 1,5 meter och vattennivån reglerades så den håller en mer konstant nivå. Innan dess så var sjöns inverkan på sin omgivning ännu större. Vattenståndet varierade kraftigt både under året och mellan åren. Stora ytor översvämmades med jämna mellanrum och utsattes för påverkan från isens krafter med mera. Dessa naturliga processer formade ett lövlandskap som var variationsrikt med olika sorters lövträd av varierande ålder. Karaktäristiskt var även att det inom detta landskap hela tiden och på olika ställen fanns en riklig tillgång på död lövved i olika form och i olika stadier av nedbrytning. Dessa lövskogar hade även ett lågt innehåll av gran, vilken har svårt att klara sig på marker som översvämmas ofta.

Många arter av lavar, mossor, insekter och fåglar (typiskt är olika sorter av hackspettar) är anpassade till dessa processer och är beroende av att de fortgår.

I Hjälmarens fall så har processerna varit frånvarande, eller av betydligt mindre omfattning, i över 100 år. Områdets stora värden ligger i att det finns en stor areal sammanhängande lövskogsområden, främst för arter men även för människan genom att erbjuda goda möjligheter till rekreation och upplevelser. För att dessa värden ska bevaras och utvecklas har de 3 Länsstyrelserna, 2 Skogsstyrelsedistrik-

FOTO: ÖREBRO KOMMUN

Sköter man de stora lövskogarna runt Hjälmaren är det fullt möjligt att få tillbaka den kräsnaste av alla hackspettar: den vitryggiga hackspetten.

FOTO: LEIF NYSTRÖM

ten och 4 av 5 kommuner runt Hjälmaren jobbat fram en gemensam strategi (länk finns nedan) för hur man vill samarbeta kring Hjälmarelandskapets lövskogar.

Vitryggig hackspett välkommen

Etablering av gran är ett av de större hoten mot att ha ett sammanhängande lövlandskap med hög andel lövskog även i framtiden. Antingen genom att granen vandrar in och konkurrerar ut lövet på de marker som tidigare översvämmades, där den naturligt hölls efter. Eller genom att gran ersätter löv då man planterar efter en avverkning. Andra hot är avsaknad av kontinuerlig tillförsel av död ved, upphört bete samt större exploateringar. Ett kvitto på att man har ett fungerande lövlandskap, som påminner om hur det fungerade naturligt, vore om man lyckades att få den kräsnaste av hackspettar-vitryggig hackspett- att slå sig ner i Hjälmarens lövlandskap. Hur kan man nå dit?

Bruka-Värna-Vårda

I ett sådant stort lanskapsavsnitt som lövskogen runt Hjälmaren, med sina dryga 10 000 hektar, kommer inte traditionellt skydd att vara viktigast - utan det avgörande är istället hur den brukade skogen kommer att skötas. Det måste kunna ske på ett samhällsekonomiskt hållbart sätt utan att naturvärdena för den skull slås ut. Lika självklart som det ska vara att markägarna ska kunna leva av sin mark, ska det vara att även kräsna lövskogsfåglar som entitan, stjärtmesen och den mindre hackspetten ska kunna leva kvar i landskapet. Dessa tämligen stationära fågel–arter har höga krav på sina livsmiljöer och förutsättningarna måste finnas så att de kan finna mat och skydd under årets alla månader för att kunna genomföra sina livscykler. Därför är nyckeln i den gemensamma strategin att man ska verka för ett skogsbruk som i första hand är inriktat på produktion av lövved i stället för traditionell produktion av barrved. Samt att naturvårdshänsynen vid skogsbruksåtgärder utformas till att gynna och stärka lövnaturvärden. Därutöver kommer skydd och skötsel av värdefulla lövmiljöer vara ett viktigt komplement och stärka upp där hänsynen i den brukade skogen inte räcker till.

Bruka

Det finns goda förutsättningar att bedriva lövskogsbruk runt Hjälmaren. Här finns naturliga förutsättningar för en ▶▶▶▶▶

Lövskogarna kring Hjälmaren, ett sammanhängande lövlandskap som delas av tre länsstyrelser, två skogsstyrelsedistrikt och fem kommuner.

FOTO: LEIF NYSTRÖM

Mindre hackspett trivs i Hjälmarens lövskogar.

Länkar för mer information:
Samverkan kring Hjälmarens lövskogar (inkl broschyr om Hjälmarelandskapets lövmiljöer och strategidokumentet för nedladdning):
www.lansstyrelsen.se/orebro/hjalmarens-lovskogar

Skydda din egen skog:
http://www.lansstyrelsen.se/orebro/Sv/djur-och-natur/skyddad-natur/naturreservat-och-nationalparker/vad-ar-naturreservat/Pages/vill-du-skydda-din-egen-skog.aspx

Nokås-bidrag från Skogsstyrelsen:
http://www.skogsstyrelsen.se/nokas

Ingående parter
Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Skogsstyrelsen Sörmland-Örebro distrikt, Skogsstyrelsen Uppsala-Västmanlands distrikt, Eskilstuna kommun, Katrineholms kommun, Vingåkers kommun samt Örebro kommun. Ideell naturvård är representerad genom Naturskyddsföreningen Sörmland.

Författare: Leif Carlsson, Naturskyddsföreningen Sörmland
Markus Forsberg, Länsstyrelsen i Södermanlands län.

▶▶▶▶▶ högre och mer målmedveten lövträdsproduktion, både av vanliga lövträd och ädellövträd. Rena lövbestånd eller blandbestånd med lövträd och barrträd är genom rätt skötsel ett starkt ekonomiskt alternativ i framtiden. En positiv faktor är den rika självföryngringen som kommer efter avverkning. Den korta omloppstiden för de vanligaste lövträden bidrar också till att lövskogsbruk är ett mycket intressant ekonomiskt alternativ till dagens barrskogsproduktion. Efterfrågan ökar på energiråvara och lövved av god kvalitet och här kan lövträden från Hjälmaren ha en viktig funktion att fylla. Skogsstyrelsen har en viktig roll i sin rådgivning till markägare runt Hjälmaren, dels att lövskogsproduktion är ett alternativ till barrskogsproduktion både vid skogsbruksåtgärder och vid framtagande av skogsbruksplaner. Dels om hur hänsynen kan utformas så den bidrar till att gynna och förstärka lövnaturvärden genom att till exempel lämna gamla lövträd, hugga bort gran och skapa solbelysta högstubbar av löv.

Värna

Den mångfald av växter och djur som finns i Hjälmarelandskapet är till stor del betingad av sjön och dess strandnära skogar och variationsrika omgivande marker. Löv- och blandskogar utgör de största arealerna men även de strandnära skogarna med al, glasbjörk, asp och ask samt gamla hävdade ekhagmarker utgör ett betydande inslag.

Det finns idag redan ett antal skyddade områden runt Hjälmaren i form av naturreservat, biotopskydd eller naturvårdsavtal som värnar om höga lövnaturvärden. Fler områden kommer behöva skyddas i någon form. Markägare kan själva lämna in intresseanmälan om de vill få sin skog skyddad och få ersättning, mer information på länens och Skogsstyrelsedistriktens hemsidor (länk finns nedan).

Viktigt för helheten kommer ändå vara de skogsbestånd som markägare värnar om själva för naturvårdsändamål (så kallade frivilliga avsättningar). Det kan exempelvis handla om nyckelbiotoper, naturvärdesobjekt, svårbrukade strandnära skogar, gamla ekmiljöer etc.

Vårda

De vackra och samtidigt biologiskt värdefulla ekhagmarkerna som ofta återkommer runt sjön har skapats av tidigare generationer och är tack vare intresserade markägare till stora delar bevarade. Att skapa ekmiljöer med månghundraåriga ekar är svårt med dagens krav på snabba leveranser. Därför är de befintliga gamla ekmiljöerna ett viktigt natur- och kulturarv att vårda och bevara.

Inom både skyddade områden samt inom de skogsbestånd som markägare frivilligt värnar om kommer aktiva skötselåtgärder vara en viktig del. Dessa åtgärder ska efterlikna de processer som naturligt höll efter inväxande gran och skapade död lövved både på hektarstora ytor till enskilda träd i skogsbestånd. Människan använde dåtidens tekniska hjälpmedel när man sänkte och reglerade sjön och genom det slog man ut de naturliga störningsprocesser som arter och ekosystem anpassat sig till genom årtusenden. Nu har man goda möjligheter att istället ta hjälp av dagens tekniska hjälpmedel, i form av skogsmaskiner, för att försöka efterlikna de processerna så gott det går och på så sätt få tillbaka en del av den effekten till detta landskap igen.

För intresserade markägare finns det bidrag att söka från Skogsstyrelsen för naturvårdande skötselåtgärder inom frivilligt avsatta skogsbestånd (så kallade Nokås-bidrag) samt miljöstöd från Länsstyrelsen för skötsel och restaurering av ekhagmarker.

Grågäss i Kvismaren försedda med sändare

I Kvismaren har forskare märkt grågäss, en del med blå halsring och en del med sändare. Anledningen är att kunskapen är dålig om hur grågässen rör sig i jordbrukslandskapet.

TEXT: KENT HALTTUNEN

UNDER SOMMAREN blev 37 grågäss i Kvismaren försedda med sändare på halsen, ytterligare 40 juvenila grågäss fick en blå halsring. Märkningen ingår i ett större projekt på fyra olika platser i landet.
– Kunskapen om grågäss är begränsad, och vi vill bland annat lära oss mer om hur gässen rör sig i jordbrukslandskapet, berättar Johan Månsson på SLU, Sveriges Lantbruksuniversitet.

Antalet grågäss ökar i antal, och därmed också konflikterna med jordbruket. Samtidigt pågår en rad olika åtgärder där man försöker skrämma bort grågässen från känsliga grödor.

– Vi vet ganska lite om grågässen och deras beteenden, förklarar Johan Månsson på SLU.

Grågässen (en del kanadagäss slank med) fångades in med nät och märktes i Kvismaren i mitten av juni.

Därför har man nu fått pengar för att bedriva forskning kring grågåsen. I mitten av juni märktes 37 grågäss i Kvismaren med en sändare på halsen. Det är vita halsringar som har solceller och dessutom finns en betäckning på varje ring. Sändaren väger 35 gram och är relativt smidig.

Viss påverkan

– Det är klart att det blir viss påverkan, men vi har bedömt att det här är det bästa sättet att få den viktiga informationen, säger Johan Månsson.

De nya sändarna ger information varje halvtimma, men om forskarna vill kan man ställa om och få information med ännu tätare intervall, till exempel kan man då se hur en fågel rör sig vid ett fält under några timmar, eller under en dag. Då kan man också se vilka skrämselåtgärder som är effektivast.

Ytterligare 40 grågäss i Kvismaren märktes med en blå halsring som går att läsa av. Forskarna har märkt ytterligare grågäss på fyra olika platser i landet: förutom Kvismaren även i Skåne Södermanland och i Hudiksvall. Över 150 gäss har fått blå halsring och ytterligare 26 har försetts med sändare. Förhoppningsvis ska sändarna ge information under flera år.

– Förutom hur grågässen rör sig i jordbrukslandskapet vill vi också se hur och var de flyttar. Och vi hoppas kunna se hur populationen utvecklar sig: hur många ungar föder grågässen och hur många överlever, berättar Johan Månsson på SLU.

– Grågässen flyttar till andra länder som också påverkas. Vi hoppas med hjälp av den nya kunskapen kunna upprätta gemensamma förvaltningsplaner för grågåsen, sådana som man gjort för spetsbergsgåsen och sädgåsen.

Treårigt projekt

Forskningsprojektet ska pågå i första hand i tre år med en förhoppning att det blir ytterligare tre år.

Johan Månsson och hans forskarkollegor vill gärna ha in rapporter vilka halsmärkta gäss som håller ihop och hur många ungar de adulta märkta gässen har. Det går att rapportera in observationerna via appen BirdRing, www.birdring.nl, där man kan få rapporter om fågeln.

Dagmar Talbäck, som var uppväxt på Äsön, berättade om hur det var att leva på ön innan bron bygdes.

Annorlunda och spännande på Äsön

DET BLEV en annorlunda vandring på Äsön tillsammans med NOF, ÖNF och Almby-Norrbyås hembygdsförening! Dagmar Talbäck, uppväxt på ön och den sista familjen som flyttade därifrån, guidade oss på en mycket spännande tur.

TEXT OCH FOTO: MARIANNE JOHANSSON

Vi besökte gården där huvudbyggnaden var angripen av hussvamp och markerna alldeles igenvuxna. Dagmar berättade att de hade två mjölkkor som dragdjur när det plöjdes. Senare kom det till en häst som delades med grannen.

Barnen från ön gick i skola i Knarsta. De roddes över vid Hjälmarbaden och fick gå därifrån. Varje skoldag! Bron byggdes och invigdes 1969. Det var när det öppnades en grustäkt på ön.

Vi besökte Lars Johanssons sommarstuga där han fick sin första natur- och fågelupplevelse.

När han frågade fadern för tredje gången vad det var för fågel och svaret var bofink fast de såg olika ut. Då fick Lars mamma nog och köpte den första fågelboken till honom och på den vägen är det.

Öns namn stavas olika men det riktiga bör vara Äsön efter Åsen på ön. Ået omvandlades till Ä i gammelsvenskan så Äsön torde vara det riktiga.

En sandås går längs med ön där Hjälmarekanten gick före sänkning på 1860-talet. Man kan än i dag se den gamla strandlinjen.

Fågelspaningen gav inte så mycket, en lärkfalk, en ormvråk och några nötskrikor. Sammanlagt såg vi ett femtontal arter. Kvismare fågelstation har nät uppsatta för ringmärkning på ön.

FLER BEBODDA FÅGELSKÄR

visar årets Hjälmarinventering

Bengt Jalsborn är en av de ornitologer som varit med och inventerat Hjälmaren under sommaren.

UNDER SOMMAREN har Hjälmarens alla kobbar och skär inventerats på nytt. Det handlar om inventering av bland annat häckande måsar, trutar, tärnor och änder. Ornitologer och båtförare har deltagit i den omfattande inventeringen av hela Hjälmaren.

TEXT: KENT HALTTUNEN FOTO: JOHAN NILSSON

– Jag har inte alla resultat ännu, men känslan är att fler småöar, kobbar och skär har varit bebodda den här sommaren, säger projektledaren Johan Nilsson.

För två år sedan, sommaren 2015, påbörjades den heltäckande fågelinventeringen i Hjälmaren. Liknande inventeringar har genomförts i den andra stora sjöarna i landet: Vänern, Vättern och Mälaren.

– Det blir ett bra mått på hur Hjälmaren mår, säger Johan Nilsson som är projektledare.

Under sommaren har hela Hjälmaren inventerats av båtförare och fågelskådare. Nytt detta år var också att norra delen av Hemfjärden, som är full av små öar, inventerades med hjälp av kanot. Det innebar att inventerarna hittade flera nya stenar och småöar där det fanns häckande måsar, trutar och tärnor.

– Hur det går för fåglarna och deras häckning beror också på hur isen under vintern har kunnat hålla bort växtligheten och dessutom påverkas häckningarna av vilket vattenstånd Hjälmaren har under häckningsperioden, förklarar Johan Nilsson.

Vid inventeringen noteras alla häckande skrattmåsar, fiskmåsar, gråtrutar, havstrutar, fisktärnor och storskarvar. Även andra arter som änder, kråkor och rovfåglar noterades.

– Nytt för i år var också att vi räknade igenom alla skarvbon, berättar Johan Nilsson.

Inventeringen 2015 visade att man hittade betydligt fler småöar och skär där det fanns häckande fåglar. Totalt fann inventerarna 50 nya fågelskär, och totalt fanns det observationer från totalt 80 fågelskär i Hjälmaren.

– Min känsla är att många potentiella fågelskär var bebodda i år men det definitiva resultatet, när vi matat in alla data kommer så småningom, säger Johan Nilsson.

– Jag tycker det är bra att inventeringen genomförs. Det kommer bli ett bra kvitto på hur Hjälmaren mår och vi kommer också att se hur den utvecklas.

■Under årets heltäckande inventering av fåglar i Hjälmaren räknades också antalet skarvbon. Räkningen genomförde den 2 maj i år. Det blev ungefär lika många som vid 2013 års inventering. Då räknades till 929 bon i den del av Hjälmaren som hör till Örebro län.

– Från 1996 till 2006 var det en kraftig ökning av antalet storskarvar i sjön, men nu har det stagnerat, säger Leif Sildén som varit med och räknat skarvar.

Årets inventering visar också att det blivit färre kolonier men att antalet bon i varje koloni ökat istället.

Mats Weiland är en av skådarna som håller koll på kungsörnen i sydligaste delarna av Närke.

Flygspelande **kungsörnar** kan göra en skådare helt slut

Marianne från redaktionen på Fåglar i Närke ringde och undrade om jag kunde skriva några rader om kungsörnsparet i sydöstra Närke, och som sagt, jag är inte så bra på att säga nej, så...

I år fyllde hanen jämt, 20 år, medan honan som är den andra han häckat med, är betydligt yngre, elva år. Den första honan hittades ju skjuten med hagel 2008 (så sorgligt). Fyra ungar har blivit ringmärkta, den senaste 2016. En trolig unge sågs även i början av augusti 2005, men då visste jag inte vart boet fanns. Tre bon har nyttjats genom åren.

Att få se flygspelande kungsörnar är helt fantastiskt. År 2016 spelflög paret under en och en halv timma, hela reviret runt! Efter det passet såg örnarna fortfarande pigga ut, medan jag vid tubkikaren var helt slut, men lycklig!

De år när allt går bra och honan ruvar, levererar hanen sork flera gånger om dagen. När sen äggen kläckts har det varit två dunbollar i boet, men som ganska snart blir bara en. Honan börjar nu hjälpa till att jaga och bytena blir större: hare, mård, ungräv, skogshöns med mera. I slutet av augusti och framåt följer ungen sedan med på längre turer, och kan då ses med dom vuxna örnarna när dom jagar över fälten. Ett helt fantastiskt skådespel!

I år 2017 blev det tyvärr ingen unge, och det trots att honan ruvade hela perioden. Kanske den kalla våren med snöfall gjorde sitt till eller så var det för ont om sork i markerna. Lyckats har dom ju hittills bara gjort vartannat år, så 2018 ser jag fram emot med spänning!

Vill man veta mer om hur det går för våra kungsörnar i Sverige och Norden, så finns föreningen ÖRN-72 med publikationen Kungsörnen.

TEXT OCH FOTO: MATS WEILAND

I Närke finns åtminstone ett par av kungsörn som häckar. Att få se spelflygande örnar är mäktigt.

Första NOF-resan gick till Gotska Sandön

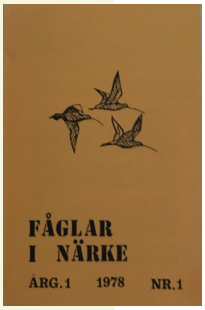
Staffan Åkeby skrev referatet om den första längre NOF-resan som gick till Gotska Sandön.

FÖR SNART 40 år sedan bildades Närkes Ornitologiska Förening. Året var 1978, och under året publicerades också de första numret av föreningens tidskrift Fåglar i Närke. Den första redaktionen för tidskriften var Christer Klingberg och Åke Pettersson.

Redan första året började föreningen planera för en veckolång resa till Gotska Sandön. Så här såg det ut i inbjudan: en exkursion till Östersjöns pärla, Gotska Sandön, är höjdpunkten på vårens program. Max 20 deltagare. Kostnad båtresa Nynäshamn t o r och logi 240 kronor.

Resan blev snabbt fullbokad. Så här löd referatet som Staffan Åkeby skrev efter den första längre exkursionen i NOF:s snart 40-åriga historia.

Tjugoen personer embarkerade m/s Mireya i Nynäshamn i strålande solsken. Det var "gammal" sjö som gjorde att bara ett fåtal klarade sig från sjösjuka. Sjöresan tog fem timmar och landstigningen gjordes via fartygets livbåtar. De installerade sig dels i en av sovstugorna som Domänverket har, dels i egna tält.

Några av deltagarna sov några nätter under idegranar och enbuskar, kanske för att få omväxla kamraters snarkningar med morkullors och nattskärrors skymningsljud.

Vi summerade 138 iakttagna arter och enandes om att denna unika del av Sverige gett oss bestående minnen och levt upp till sitt rykte som god fågellokal.

Tita Grå, en tatuering

TEXT: PO WENDELSTAM

Den mäktige

”Har du sett något? ” hör jag en röst bakom mig. Det är måndag morgon i slutet av mars och jag befinner mig på parkeringsplatsen på väg till arbetet. Källan till den obekanta rösten visar sig vara kollega Arne som med raska steg kommer ifatt mig. ”Ja, det har jag faktiskt. Härom kvällen var jag tillsammans med en fågelvän och letade efter spelande sparvuggla och hornuggla. I den tidiga marskvällen vandrar vi på en liten skogsväg i en småbruten natur med omväxlande skog, hyggen och våtmarker. Plötsligt kommer från den vänstra sidan av vägen, inifrån den omgivande täta skogen, en stor rovfågel flygande tvärs över vägen på högst ett trettiotal meter rakt framför oss. Totalt överraskade blir vi, vänder oss i steget mot varandra och säger precis samtidigt ”Kungsörn”. Absolut säker artbestämning. På sedvanligt rovfågelmaner dyker fågeln upp som från ingenstans och nästan omedelbart är den utom synhåll och försvunnen. En sann ornitologisk glädje, under en livstid blir det inte många helt oväntade möten med den mest imponerande av alla fåglar. En liten kompakt digitalkamera borde ha hängt över bröstet, ständigt beredd för överraskningsmoment och att fånga det flyende ögonblicket. Med en snabb reaktion från mig hade örnen dokumenterats med en sekvens bilder som vid efteranalysen berättat intressanta detaljer. Arne lyssnar intresserat på min berättelse om den mäktige.

Lappugglan och en blåkopia

Sedan säger han ”Men, Tita Grå då, eller som hon egentligen heter Strix nebulosa: Har du sett henne?” Förbluffad blir jag av kollegans ornitologiska kunskaper och tankarna går i svindlande fart till mitt första och enda möte med den speciella fågeln. Arbetsdagen börjar strax och vi hinner inte resonera mer om saken. Fast besluten är jag att vid nästa tillfälle då vi träffas utforska bakgrunden till Arnes kunskaper om den grå, gnagarspecialisten med det nomadiserande levnadssättet. Några dagar senare träffas vi i personalrummet och jag får möjlighet att ställa mina efterlängtade frågor.

– Hur kommer det sig att du är bekant med lappugglan, frågar jag Arne.

Han svarar:

– För drygt ett tiotal år sedan hyrde jag och min hustru en avsides belägen stuga i Vemdalen, Härjedalen under en februarivecka. Varje dag hela veckan kom ugglan i skymningen och satte sig på samma plats i ett mindre träd. Den betraktade oss hela tiden med ett uppkäftigt rogivande lugn. Ibland undrade jag vem det var som studerade vem. Det var första gången och därefter har jag aldrig sett den. Upplevelsen var mycket stark och jag glömmer den aldrig.

”Diaboliskt...”

Några veckor senare kommer Tita Grå åter på tal när vi träffas. Arne säger att han skall visa mig något jag aldrig sett och vi går till ett angränsade rum. Han tar av sig skjortan till en del, och på bröstets vänstra sida ser jag den lavgrås stora huvud med den outgrundliga blicken. Med Mäster Eriks ord: ” Ansiktet ser ganska diaboliskt ut, …”

Tatueringen gjordes för ett halvår sedan, berättar kollegan, av en skicklig konstnär med en förlaga från Internet och kostade en rejäl slant. Han förklarar vidare att tatuerartekniken egentligen bara är en variant av gammal blåkopia.

Lappugglans stora huvud, cirkelrunda ögonfjäderkretsar med sin regelbundna teckning, de små glödande ögonen och den svarta haklappen ger ett fascinerande starkt berörande intryck. En särling, som fått en särskild status, bland skådare och naturkonstnärer. Kanske är den idag fågelvärldens rockstjärna eftersom den pryder bokomslag, förkommer i produktbroschyrer för jakt- och friluftskläder och ofta ger artiklar i landets lokaltidningar om den oväntat dykt upp i bygden. Ugglan har alltid varit en symbol för kunskap och mystik.

Undrar om det var den diaboliska blicken som fick honom att göra tatueringen och för alltid bära med sig upplevelsen från februarikvällarna i Härjedalen. Eller var det bara ett utslag av fåfänga.

Anföll arbetare

I det digra bokverket Djurens liv av Al-

och ett avlångt land

FOTO: TORBJÖRN ARVIDSON

fred Brehm, Fåglarna, sjunde bandet från1924 står att läsa: ”Hur hon lever, hur hon jagar, hur hon förhåller sig till andra djur, är obekant.

Enligt Lundborg fälldes en dylik uggla i Dalarna under egendomliga omständigheter. Hon anföll en arbetare, som var sysselsatt med att gräva i en större myr, och försökte träffa honom i ryggen. Mannen befriade sig från henne, men ugglan förblev stillasittande i närheten, och mannen gick hem för att hämta en bössa.

Återkommen bommade han första gången och måste ånyo gå hem och ladda om. Med andra skottet fällde han den envisa fågeln. Den var en hona och mycket mager, alltså troligen även mycket hungrig vilket förklarar hennes underliga beteende.”

Ornitologins ”födelsedag”

I det gamla bondesamhället var det inte ovanligt att fåglar fälldes till marken. Olof Rudbeck, den yngre, sköt en nyanländ göktyta i Älvkarleby den 22 maj 1695. Därmed fick vi den första vetenskapliga beskrivningen av en fågelart i ord och bild. Denna märkesdag kallades därefter för ornitologins födelsedag av den bildade naturförfattaren och konstnären Gunnar Brusewitz som målat den vackra ortolansparven i mitt arbetsrum.

Längre fram i bokverket talas om en lappuggla som en gång släpptes på Skansen tillsammans med ett trettiotal pärluggleungar samt ett 20-tal unga jordugglor och skogsuvar.

”För dessa två sistnämnda arter var lappugglan absolut likgiltig, men så blev ej förhållandet med de små pärlugglorna, vilka visserligen voro fullt flygga men ännu bibehöllo den lurviga ungdräkten. Redan efter ett par dagar kunde man iakttaga, hur lappugglan sönderstyckade det i buren utlagda köttet och matade en bredvid henne sittande pärluggleunge därmed. Antalet hungriga skyddslingar ökades varje dag och lappugglan var outtröttlig i sina moderliga omsorger. Det var ett högeligen intressant skådespel att se, hur den lilla mörkbruna pärluggleungen efter den andra kom fladdrande från trädgrenarna uppe under burens tak ned till den på ett klippblock sittande stora fostermodern för att ur hennes näbb få en godbit. Härvid är att märka, att alla dessa pärlugglor varit på Skansen en månad och längre samt att de kunde sköta sig själva redan vid ankomsten. Detta skyddslingsförhållande fortfor, ända tills pärlugglorna flyttades in för vintern. Ett annat år fick samma lappuggla till sällskap ett halvt dussin jordugglor, och förhållandet dem emellan var det bästa. Ofta satt hela sällskapet på samma gren. Sedermera släpptes även in till henne fyra unga kärrhökar och lappugglan satt ofta med en dylik på var sida om sig och nappade dem kärleksfullt i tur och ordning i nacke och rygg, en smekning, som tycktes tilltala kärrhökarna i hög grad. De lade huvudet på sned och syntes njuta mycket. Utan att sämjan på något sätt störddes, ökades sällskapet ytterligare med fyra fiskgjusar och en bivråk.”

Det stämmer väl med Erik Rosenbergs ▶▶▶▶

”Kunniga skådare ska vägleda mig i lappugglans rike”

Artikelförfattaren PO Wendelstam.

▶▶▶▶▶ avslutande mening i sin artbeskrivning av lappugglan ”trots sitt utseende och sin storlek är hon en fridsam rått- och sorkjägare”.

Tage Wahlberg, gammal vän med den framlidne mångkonstnären Jan Lindblad, skriver i sitt nyutkomna, tillsammans med Raoul Karlsson, livs- och praktverk Våra fåglars bon och ägg om lappugglan ”… är till sin natur stillsam och tyst och denna tystlåtna lavfärgade storuggla med det barnsliga sinnelaget, som när hon har ungar kan förbytas i ursinne vid försvaret av de sina. Det är lätt att känna beundran inför en sådan läggning. När det finns ägg i boet är honan mycket fredlig och kan då tillåta att man klättrar upp till boet. Oftast flyger hon av redan under klättringen och fattar posto i närmaste träd, varifrån hon beskådar inkräktaren utan protest.”

Om hökugglan skriver Wahlberg ”Hon är, tillsammans med lappugglan, vår mest stridbara uggla, vars revir bör kringgås om man är det minsta ömhudad.” Utom allt tvivel är lappugglan en stark och mångfacetterande personlighet.

Det märkliga spenamnet Tita Grå: Varifrån kommer det? Tita Grå, en trollpacka, en slug och elak kvinnogestalt lär vara ett motiv i den internationella sagotraditionen. Enligt gammal värmländsk tradering tampas hon ofta med Den Onde, eller Fan, som han ibland också kallas. Hon lär vinna alla strider genom sina personliga egenskaper.

Vålådalen

Mitt hittills enda möte med den lavgrå är dokumenterat på ett gammalt foto. Ugglan sitter i en voljär på Vålådalens djurpark och ser mig stint i ögonen. Uggleporträttet skall finnas någonstans i fotosamlingarna, trots envetet sökande har jag inte lyckats hitta det. Året är 1969 och jag är 15 år och är på mitt första besök tillsammans med en skolkamrat till turiststationen Vålådalen, den svenska fjällvandringens vagga, tre mil söder om Åre vid Ottfjällets fot i västra Jämtland.

Föreståndare var då den legendariske friluftsentusiasten och skidledaren Gösta Olander, känd för sina träningsmetoder med fjällmiljöns möjligheter för oförglömliga idrottsmän, till exempel löparfenomenet Gunder Hägg och kanotisten Gert Fredriksson med alla OS-medaljer.

Erik Rosenberg skriver i sitt förord till sin Höga Visa ”… från ett mer än fyrtioårigt strövande i markerna… varunder jag haft nöjet att sammanträffa med alla våra bofasta fåglar utom lappugglan …”

Inte heller jag har haft glädjen att möta den mytomspunna fågeln, men med vilja och beslutsamhet går det att göra något åt saken kommande vårvinter. Erfarna och kunniga skådare har lovat vägleda mig i lappugglans rike.

Lavskrikor och hamburgare

I tidiga tonår upptäckte jag de mjuka mossarna och de vackra stilla tjärnarna i Vålådalen. Då gjordes den första bekantskapen med de charmiga lavskrikorna. Min kamrat och jag tältade i mitt gamla armétält med tunga träpinnar som tältstänger. När det var matdags, tände vi stormköket utanför vårt hem och efter en stund kom en liten flock lavskrikor när de kände doften av en väldoftande hamburgare som låg i pannan. Likadant var det hela veckan; lätt var det att från matplatsen studera dem, de lite hemlighetsfulla rödstjärtade kråkfåglarna.

Långt, långt senare blev det åter en resa till Jämtlandsfjällen. Om inte minnet sviker mig var det någon gång i mitten av 90-talet. I början av året fick jag och mitt sällskap en inbjudan att besöka en släkting i Landskrona vid Öresund. Klimatiskt mest gynnat är den skånska västkusten, här kommer också vårens växter först till utveckling och här påbörjas arbetet med jorden tidigast i landskapet. Tidigt i mars reste vi till Skåne, våren var tidig och varm, riklig blomprakt i stadens parker och välskötta åkrar med spirande grön brodd i stadens utkanter. Vi gjorde flera utflykter med vår värd och vi förundrades över växtkraften och gladdes åt det vackra vårvädret. Den faktor som väsentligen har den största betydelsen för vegetationen på en ort, när det gäller tidig eller sen utveckling, är den geografiska bredden, det vill säga hur långt norrut den är belägen. De fenologiska företeelsernas försening per breddgrad, ungefär elva mil, är störst under den tidiga våren och den avtar alltmer under sommarens lopp.

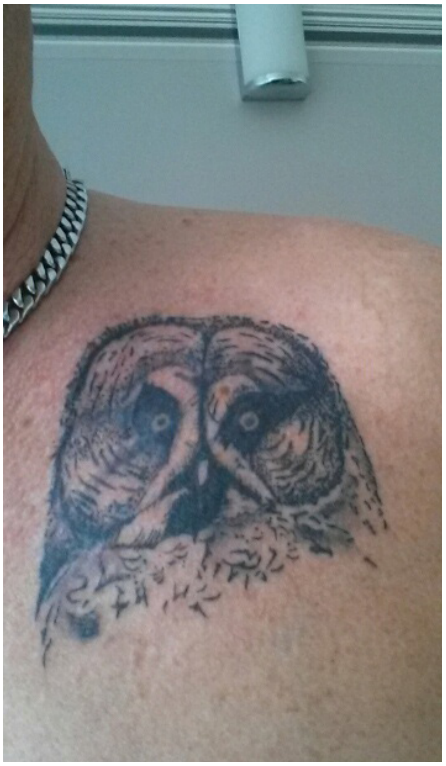

FAKTA/Vetenskapligt namn/auktor

Kungsörn	Aquila chrysaetos	(Linné 1758)
Hornuggla	Asio otus	(Linné 1758)
Sparvuggla	Glaucidium passerinum	(Linné 1758)
Bofink	Fringilla coelebs	(Linné 1758)
Lavskrika	Perisoreus infaustus	(Linné 1758)
Ortolansparv	Emberiza hortulana	(Linné 1958)
Dalripa	Lagopus lagopus	(Linné 1758)
Fjällripa	Lagopus mutus	(Montin 1756)
Pärluggla	Aegolius funereus	(Linné 1758)
Jorduggla	Asio flammeus	(Pontoppidan 1763)
Fiskgjuse	Pandion haliaetus	(Linné 1758)
Brun kärrhök	Circus aeruginosus	(Linné 1758)
Bivråk	Pernis pernis	(Linné 1758)

Arne Lundgren.

Kollegan Arne visade upp sin vackra tatuering på bringan, en lappuggla som gjort djupt intryck.

En knapp månad senare gick jag i Fors kyrkopark hemma i Eskilstuna och lyssnade på utvilade, entusiastiska, högbröstade bofinkar som sjöng med verklig frenesi i den kyliga luften. Våren hade ännu inte kommit på allvar till Mälarlandskapen trots dessa hårt smattrande bofinkar.

Granne med röd partiledare

Vi får i slutet av april ett infall att resa med tåg till Undersåker och därifrån åka buss till Vålådalens turiststation.

Det snöar ymnigt hela tiden när vi reser genom Härjedalen och Jämtland, enorma snömängder överallt. När vi till slut kommer fram till den gamla rustika huvudbyggnaden, byggd 1923, på stationen tror jag inte mina ögon. Till entrén går vi på botten av en smal ravin med mer än två meter höga snöväggar på sidorna. Och så inkvartering på övervåningen i den gamla byggnaden och det visade sig att vi blev närmaste granne med politikern, journalisten och författaren CH Hermansson. Ni vet han som tyckte att det skulle vara ordning i ett parti. Vi delade frukostbord, men politik diskuterade vi aldrig.

Mycket skidåkning på längden och tvären blev det under aprilveckan.

Den ensamma tuffa morgonturen på skidor i extremt starkt solsken till fjällstugan Gåsen, de spöklikt skrattande dalriporna i fjällbjörkskogen och släktingarna – de smäckra obekymrade knarrande fjällriporna på kalfjällets stenskravel tillhör mina starkaste fjällminnen. Totalt utmattad inför återturen i det begynnande mörkret vilade och återhämtade jag mig i en enkel raststuga där jag mötte några triathlonträning ungdomar. Vi samtalade om våra strapatser, åt vår medhavda matsäck, drack varm dryck och njöt av de övernaturligt saftiga apelsinerna.

Livskraften strömmade sakta in i min helt energitomma kropp och jag såg fram emot att stå på skidorna i gott före hem till turiststationen.

Vårens ankomst

Årstiderna infaller helt olika i vårt land. I Ystad varar den klimatiska våren i genomsnitt 77 dagar och i Kiruna 43 dagar.

Denna egendomliga, och kanske inte ovanliga, väderupplevelse av den långsamt framskridande våren i Skåne, Sörmland och Jämtland beror naturligtvis på vårt avlånga land. Hur långt är då vårt land? En allmänbildande fråga som alla någorlunda korrekt bör kunna besvara. Avrundat är svaret 160 mil.

Sverige har i juli 1996 blivit exakt uppmätt – nästan. Sverige är 1 571 930 meter långt från söder, Smygehuk, till Treriksröset i norr.

Mätningen gjordes rakaste vägen mellan mätpunkterna, den så kallade ”mullvadsvägen”. Lantmäteriverket betecknar mätresultatet som Sveriges officiella längd. Mer exakt än så blir det inte, orsaken är bl a att längden varierar över dygnet beroende på tidvatteneffekter som även påverkar jordytan och jordens buktiga yta kräver olika modeller av jordklotet för att beräkna den verkliga längden längs jordytan. På tio år blir Sverige, enligt geofysisk expertis, dessutom drygt en centimeter längre. Inget mätresultat gäller och är sant för evigt.

Möttes Tita Grå och Röde Herman?

Om lappugglan visats sig i trakten av Vålådalen och var känd av lokalbefolkningen vet jag inte. Måhända borde jag vid frukostbuffén frågat CH, känd för sin personliga och chosefria stil, om han under sina skidturer i de jämtländska skogsmarkerna eller under sina resor i höga Norden någon gång mött Tita Grå.

CH blev 98 år och lämnade jordelivet sommaren 2016.

AnnCharlotte Wandland fick den här tavlan för många år sedan av en vän. Nu har hon donerat den till Närkes Ornitologiska Förening. Men hon vet inte så mycket om tavlan – är det någon som kan berätta mer om den eller om konstnären?

NOF har fått en tavla av unge herr **Rosenberg**

NÄRKES ORNITOLOGISKA Förening, NOF, har fått en donation, en tavla som föreställer den unge Erik Rosenberg.

TEXT OCH FOTO: ULF JORNER

Tavlan är skänkt av AnnCharlotte Wandland, som för många år sedan fick den av en god vän.

Mycket mer än så vet hon inte om tavlan, men att det verkligen förställer en ung Erik Rosenberg syns ju tydligt.

Tavlan är signerad och daterad, men det är svårt att läsa såväl namn som årtal. Att det rör sig om en Rosenberg i tjugoårsåldern är väl ändå ganska säkert. Om någon kan hjälpa oss att tyda namn och årtal är vi tacksamma, liksom om någon vet något om konstnären (Gunnar Andersson, Gunnar Andrén, Gustav Andersson?).

AnnCharlotte är ingen ornitolog men tittar gärna på fåglar, till exempel i trädgården. Favoritfågeln är sädesärla, som hon dock tycker är svår att komma riktigt nära.

AnnCharlotte bestämde sig för att lämna bort tavlan när hon efter en flytt inte tyckte sig ha en bra plats för den. Att det blev NOF som fick bli mottagare för Rosenberg, var litet av en (lycklig) slump; AnnCharlotte hade funderingar på att donera den någon annan till exempel Örebro kommun.

NOF planerar att sätta upp den i klubblokalen på Slottsgatan 13 A i Örebro, och när det blir något av planerna på ett Naturum vid Vattenparken realiseras kan det bli aktuellt att flytta den dit.

När vi skildes sade AnnCharlotte att hon och Rosenberg hade haft en bra tid tillsammans, men nu var det dags för honom att gå vidare.

Ekonoma
Redovisningskonsult AB

Ragnarsson
FASTIGHETER AB
stöder detta nummer av
Fåglar i Närke!

Återfynd av **hösångare** kan ge svar på flera frågor

Varje höst ringmärks ett stort antal hösångare runt om i Sverige. Återfynden är få och alla undrar var dessa ungfåglar kommer ifrån. Nu finns kanske svaret.

Den 8 augusti 2009 var Johan Åhlén och Lennart Eriksson vid Venan i Rynningeviken för att ringmärka fåglar.

I ett av näten hittade Johan och Lennart en ungfågel av hösångare som ringmärktes.

– Kul med en ovanlig art, och det är ju en fågel som inte gör mycket väsen av sig och väldigt svår att få se på hösten, berättar Johan.

Under åren 1995-2016 har man vid Venan ringmärkt 18 hösångare, samtliga är ungfåglar. I Kvismaren har man under åren 1961-2016 ringmärkt 50 hösångare, de allra flesta är ungfåglar. Och runt om i landet vid fågelstationerna är liknande fynd av unga hösångare på hösten.

– Alla har naturligtvis ställt frågan var alla dessa unga hösångare kommer ifrån, för det är väldigt få återfynd av arten, berättar Johan.

Nu har det kommit ett besked som kanske ger svar på en del frågor. Den hösångare de ringmärkte 2009 vid Venan har fastnat i ett ringmärkarnät i Lettland. Den 13 juli lästes ringen av på hösångaren, det var vid Rucave i södra Lettland, inte långt från Östersjön. Fågeln hade vi det här laget hunnit bli 7 år och 340 dagar.

– Intressant, det här återfyndet är i häckningstid. Det ger ju en fingervisning att de unga hösångarna kommer öster ifrån, säger Johan Åhlén.

– Mycket tyder på att de unga hösångarna har så kallad omvänd flyttning. Istället för att flyga åt sydost så flyger de åt nordväst, och det skulle förklara de många ringmärkta unga hösångare i Sverige under höstmånaderna.

Pilgrimsfalkarna på silon klarade sig bra

Dick Liljegren och Julia Bengtsson från Nordens Ark, med de tre unga pilgrimsfalkarna.

I JUNI KOM PERSONAL från Nordens Ark med tre unga pilgrimsfalkar till Fjugesta. De placerades i en så kallad hackbur på taket på Lantmännens silo innan de blev flygfärdiga.
Det var två honor och en hane. En av honorna och hanen är födda den 13 maj och den andra honan är född den 15 maj. Vid utsättningen vägde honorna mellan 1 150-1 200 gr och hanen 650 gr. I samma kull var det åtta ägg, varav fyra stycken ungfåglar utplacerades tidigare i veckan i Köping och nu tre i Fjugesta. Av det åttonde ägget blev det inget.

TEXT OCH FOTO: MARIANNE JOHANSSON

För tolfte året i rad utplacerar Nordens Ark unga pilgrimsfalkar i Västernärke. De första åren var det utsättning i Kilsbergen, men under de senaste åren placeras de unga falkarna i en bur på taket på silon i Fjugesta.

I Kilsbergen var det svårt med matningen berättar Helena Klingberg som tillsammans med Christer Klingberg varit med från starten av utsättningarna.

– Pilgrimsfalkar är mycket attraktiva på fågelmarknader i Europa och i Asien för uppfödning av bland andra falkenerare, så priset för en unge kan gå upp till en kvarts miljon, berättar Jonas Forsberg som deltar i projektet i Västernärke.

– Pilgrimsfalksungarna har det mycket säkrare på taket på silon i Fjugesta.

Leif Bertilsson har också varit med under alla år projektet med pilgrimsfalkar har pågått i Västernärke.

– Det vore väldigt kul om vi kunde få en häckning här i närheten, säger han.

– Våra pilgrimsfalkar har aldrig gjort några häckningsförsök vad vi vet.

När falkungarna kommer till Fjugesta ska de vänja sig med den nya miljön och öva upp sin flygförmåga. De flaxar med vingarna i buren för att känna att de kan lyfta. Och de blir stödmatade en gång om dagen med vaktel av medlemmar från NOF och Naturskyddsföreningen i Örebro län. Samtidigt är det de båda föreningarna som står för bevakningen så länge falkarna inte kan flyga.

Av årets kull var det hanen som gav sig iväg först. Båda honorna var kvar ett tag.

– Senare dök det upp en gammal hane men även den försvann, berättar Leif.

Nordens Ark har lovat nya pilgrimsfalksungar så länge det par som finns är produktiva. Blir det nya ägg och nya ungar nästa år vid Nordens Ark har Leif blivit lovad en ny kull pilgrimsfalkungar 2018.

Gudrun och Torbjörn Wall deltog när NOF ordnade skådarpub på Harrys. Foto: Marianne Johansson.

Trevlig samvaro under NOFs **skådarpub**

Under september var det dags igen för den skådarpub som NOF arrangerar. För de som ville ha något att äta startade kvällen redan klockan 18. De som bara ville ha trevligt hade starttid klockan 19. De flesta startade med mat och dricka och en mycket gemytlig samvaro. När maten var slut och glasen påfyllda började quizen. Ordförande Ulf Jorner hade sammanställt frågorna, både kluriga och lätta. Vid pubaftonen 7 september var det 14 deltagare som deltog i quizen. För samma fågel var det fem frågor med olika svårhetsgrader; 10, 7, 5, 3 och 1 poäng kunde man få. Tolv fåglar, som mest kunde man få 120 poäng. Rena drömgränsen! Ingen fågel visades på bild! Lagindelningen bestod av två eller tre deltagare. Ronnie Lindquist och Gun Isacson vann på 55 poäng. De spurtade starkt på slutet med två tior.

Så blir du bättre på att använda **Artportalen**

Närkes Ornitologiska Förening arrangerar under hösten en kortkurs, en kväll, i hur man blir bättre på att använda Artportalen.

Kursen vänder sig till dig som är osäker på att rapportera på Artportalen och till dig som vill lära dig att använda den på ett ännu bättre sätt.

Artportalen ger oss skådare stora möjligheter att fördjupa vår kunskap om fåglar och deras beteenden.

Kortkurserna kommer att genomföras i slutet av oktober och början av november. Varje kurstillfälle är under en kväll och kommer att genomföras i länsstyrelsen lokaler. Håll ögonen öppna på hemsidan; där kommer det mer information och tid, plats och anmälan.

Restaureringen av Tysslingen avslutas

NU AVSLUTAS det omfattande projektet som ska göra Tysslingen till en bättre fågelsjö. Strandängar har återställts bland annat genom slåtter, dammar har anlagts och invallning har skett i norra delen av Tysslingen.

TEXT: KENT HALTTUNEN

– Några åtgärder återstår, och det är möjligt att en del saker inte blir av, till exempel den nya fågelplattformen vid Åkerby, berättar Michael Andersson på länsstyrelsen.

För fem år sedan inleddes restaureringen av sjön Tysslingen. Länsstyrelsen fick pengar av EU för projektet och kunde börja ett omfattande arbete för att återställa strandängarna och göra en rad andra åtgärder för att gynna bland annat fågellivet vid sjön.

Projektet ska avslutas 1 juni nästa år och då ska också alla åtgärder vara genomförda.

– Tyvärr är det en del saker som vi inte kan genomföra. Det beror på att en markägare har överklagat beslutet om att inrätta ett utvidgat naturreservat vid Tysslingen, och eftersom det ännu inte prövats kan vi inte göra allt vi planerat, säger Michael Andersson som är ansvarig på länsstyrelsen.

Det handlar bland annat om en bro över Blackstaån för att transportera djur och maskiner, och en tillsynsväg längs västra delen av Tysslingen.

– Dessutom har vi stött på patrull för att bygga fågelplattformen vid Åkerby. Vi är inte riktigt överens med markägaren ännu, säger Michael Andersson.

Under året har flera viktiga saker genomförts, bland annat har man kunnat slåttra närmare 50 hektar strandängar, lika mycket som förra året. Dessutom ska flera fastmarkbankar anläggas på västra delen av Tysslingen för att underlätta för de betande korna att ta sig ut till strandängarna.

Michael Andersson är nöjd med flera saker inom projektet: att man lyckats återställa strandängar längs sjön, att man anlagt en damm vid Svalnäs som på sikt kommer bli bra för fåglarna, och att man byggt en invallning i norra delen för att kunna hålla kvar vattnet längre på våren.

– Nu när projektet avslutas måste vi jobba för att få en ordentlig förvaltningsplan så att Tysslingen kan fortsätta vara en förnämlig fågelsjö med betade strandängar, säger han.

Innan projektet drog igång 2013 genomfördes en fågelinventering i Tysslingen av Billy Lindblom och Albin Mauritzon. De båda fågelskådarna inventerade sjön på nytt i år – allt för att man ska kunna se om och hur projektet förändrat förutsättningarna för fågellivet.

KARL-OLA KARLSTEN

EN FÅGELVÄN HAR GÅTT UR TIDEN

FOTO: ERIC MARCUSSON

En fågelskådare, fågelvän och svanräknare har gått ur tiden. Den 6 september dog Karl-Ola Karlsten efter kort tids sjukdom.
Många minns säkert Karl-Ola Karlsten från Tysslingen och Rånnesta där han ofta var med på tidiga mornar och räknade de rastande sångsvanarna.
– Han var alltid på gott humör, och har var väldigt bra på att ta hand om de många besökarna vid Ruinen i Tysslingen och berätta om fåglarna, säger svangeneralen Helny Olsson.
Karl-Ola Karlsten blev 82 år.

Leif Sandgren visade hur man ringmärker, och många av de unga besökarna fick chans att stifta närmare bekantskap med de små fåglarna.

Många fick chans att klappa en fågel

FÖR SJÄTTE året i rad arrangerades Rävahänget i Rynningeviken vid Hjälmarkanten av Närkes Ornitologiska Förening. Det är ett arrangemang för hela familjen, gammal som ung kan vara med, titta och spana, kanske få hålla i en fågel. Ringmärkning pågick under dagen och NOF bjöd alla på korv att grilla.

TEXT OCH FOTO: MARIANNE JOHANSSON

Det var välbesökt och trivsamt i bra väder. Ett hundratal besökare kom, många barn i ålder 6–12 år. Och alla de förbipasserande som stannade upp och ville veta vad som pågick. Leif Sandgrens fågelmärkning fångade barnens (och kanske även den äldres) intresse.

Skulle det komma någon?

Det var väl vad de flesta tänkte när regnet öste ner över Örebro natten till söndagen. Men morgonen kom med uppehåll och kanske skulle det kunna bli något av det här ändå, tänkte Ronnie Lindqvist som var en av dem som höll ihop arrangemanget.

Brasan tändes, flaggor riggades upp och tubkikare placerades ut och sen var det bara att börja spana.

De unga doppingarna i lagunen orsakade som vanligt diskussion och till allas förvåning sjöng en järnsparv borta i buskagen. Nu visade det sig att det var ringmärkaren Leif Sandgren som placerat ut en bandspelare för att locka fåglar till näten.

Under förmiddagen var det inte bara guiderna, utan många av besökarna som berättade att de på vägen ut till Rävgången, med förvåning kollat in en blå plastpåse ur vilken det kom fågelsång!

Leif fångade och ringmärkte fåglar, folk i alla åldrar flockades runt honom. Lyckan blev fullständig när Leif fångade en ung gräsand med bara händerna. Helt orädd lät den sig matas med ett korvbröd som offrades för naturens bästa. Två havsörnar visade sig fint på stenarna i Hemfjärden.

Brasan brann fint och grillkorven hade en strykande åtgång. En lyckad dag även om vi inte såg mer än ett 30-tal arter fåglar.

Ny app ska ge klarhet i hur fåglarna sprider bär

Vilka fåglar är det som sprider vilka bär? Och var? Ett forskningsprojekt på Stockholms universitet tar nu allmänheten till hjälp genom en app.

I Sverige är det framförallt fåglar som hjälper till med fortplantningen av växter med bär genom att äta frukterna och sedan sprida fröna till nya platser genom sin avföring.

Genom att samla in grunddata hoppas forskarna bland annat kunna förstå om klimatförändringarna påverkar fåglarnas beteende och i förlängningen bärens spridning.

Appen "Fågelbär", som lanserades i augusti, ska hjälpa till att klargöra vilka fåglar som sprider vilka bär på vilka platser i landet. Tanken med appen är att man som användare ska fylla i ett formulär varje gång man ser en fågel äta ett bär. Skulle man inte känna igen bäret går det också bra att skicka in en bild och låta en expert avgöra.

Leif har upptäckt 196 arter på egen hand

Förra året lovade Leif Sildén att han inte skulle köra så hårt på Ädelskådningstävlingen i Närke. Trots det leder han på 196 arter.

– Jag har inte skådat lika mycket i år, men det kanske har varit lite mer riktad skådning. Det är ju kul att upptäcka arter på egen hand, säger Leif med ett skratt.

Leif har ju också en liten fördel av att han åker mycket båt i Hjälmaren och Vättern. Då har han chans att ädelkryssa sjöfåglar och vadare.

Ädelskådningstävlingen kör vidare under året: tio skådare deltar.

Vart tog sommaren vägen? Det är redan september och dags att summera artportalens fågelrapporter för sommarperioden. För egen del har det mest handlat om att få birdies eller möjligen någon eagle på golfbanan. Men till skillnad från fågelskådning verkar det gå sämre ju mer man spelar. Stort tack till alla er som inte har sprungit efter någon boll utan har ägnat så mycket tid åt att fylla artportalen med trevligheter istället. Svart stork, brandkronad kungsfågel, nilgås samt rödhuvad dykand är bara några av de rara arter som orsakade tunga drag i vårt landskap och fick mobillarmen att gå på högvarv.

Flera **rara arter** fick **mobillarmen**

SVANAR, GÄSS OCH ÄNDER

En **mindre sångsvan** dröjde sig kvar i Rysjön och sågs sista gången 1 maj. Mycket oväntat rastade två **fjällgäss** några timmar bland grågässen vid Boglundsängen 6 juni. Den äldre av fåglarna hade färgringar på benen och kom sannolikt från Projekt Fjällgås. Vårens enda **prutgås** sågs av **Anna-Karin Törnblom** när den rastade på södra Näsbyängen, Oset 12 juni.

FOTO: JOAKIM JOHANSSON

NILGÅS *som skådades i södra Tysslingen under ett par dagar i juni.*

En raritet i form av en **nilgås** upptäcktes av **Magnus Jäderblad** vid södra Tysslingen 11 juni. Gåsen höll till på maderna närmast tornet och lät sig villigt plåtas av tillresta fotografer och skådare under de två dagar den stannade kvar. Tre fynd av **gravand** under perioden är intressant. 1 ex Ormestaängarna 12 maj, 1 ex Stora Röknen, Vättern 24 maj samt 1 ex Boglundsängen 13–19 juli bevisar att det går att se denna vackra and även i inlandet.

Ännu rarare tyckte nog de flesta av oss att den hane **rödhuvad dykand** var som **Daniel Yttermalm** upptäckte på Öbymaden i Kvismaren på nationaldagen. Närkes första rödhuvade höll till på Öbymaden alternativt Sörbysjön 6–17 juni innan den flyttade till Löten 18-26 juni.

Några **ejdrar** sågs vid fyra tillfällen i maj i området kring Grundholmarna, Hjälmaren.

Enda fyndet av **alfågel** under perioden gjordes med 2 ex i norra Vättern 23 maj.

I samband med dåligt väder sågs hela 51 **svärtor** vid Klåvudden 13 maj och tre dagar senare noterades 55 ex från Nydalen. Även Tysslingen fick marint besök genom 2 svärtor på Gymningemaden 16 maj. 1–3 ex sågs dessutom vid några tillfällen under sommaren i olika delar av Hjälmaren.

Förutom drygt 100-talet observerade **sjöorrar** i norra Vättern rastade en sjöorre i en flock med **vigg** i Rysjön 1–14 maj, 2 ex i södra Tysslingen 15 maj samt 7 ex i Gäddviken, Väringen 16 maj.

HÖNSFÅGLAR OCH LOMMAR

Kyligt väder i maj bidrog till att inga vaktlar hördes förrän i mitten på månaden. 83 rader med **vaktel**rapporter i Artportalen tyder ändå på att de kom igång om än lite sent och så småningom hördes vaktelslag lite varstans i landskapet. Spelande vaktel hördes fortfarande vid Husön 10 aug, Kalvbacken 414, Harge 13 aug samt på Fornskinnsåkrarna i Kvismaren 27–28 aug.

Per Bergström räknade till sammanlagt 34 smålommar vid en tur i norra Vätterns skärgård 10 juli. Från mer udda lokaler har rapporterats om 1 ex över norra Tysslingen 6 maj och 1 ex mot NV över Boglundsängen 26 aug.

Under en cykeltur längs Svartån i västra Örebro 22 maj hörde **Kerstin Brushane** ett för henne okänt och märkligt läte från ängen vid Åbyparken mitt emot Mekonomen. Hon ringde mig och efter ett snabbt besök kunde jag konstatera att det var årets första **kornknarr** som Kerstin hade hört.

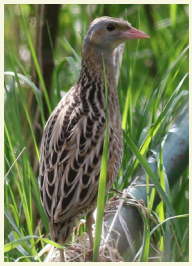

FOTO: JOAKIM JOHANSSON

KORNKNARR *som uppehöll sig i Åbyparken Örebro en månad.*

Kornknarren hördes sedan till och med 20 juni. Vid flera tillfällen sprang knarren in på basebollplanen och lät sig bli fotograferad i helfigur. Av artportalen att döma verkar det som om halva Örebro

att gå **på högvarv** under sommaren

har lyssnat knarrens ”errp-errp”.

Under fina försommarnätter i juni hördes sedan kornknarrar upp lite varstans i landskapet.

HÄGRAR OCH STORKAR

Enstaka **ägretthägrar** har tillfälligt besökt Kvismaren, Oset, Tysslingen, Vretstorp och Segersjö under sommaren. Dessutom uppehöll sig 1 ex i sjön Långens mellersta del 10 juli enligt **Åke Pettersson**. Att det rört sig om flera olika fåglar bekräftas av att ägretter med både gula och svarta näbbar har setts.

FOTO: HANS MOLIN

SVART STORK *vid sitt andra besök denna sommar vid Öbymaden, Kvismaren.*

En av sommarens stora begivenheter blev den **svarta stork** som upptäcktes av Kajsa Zetterlund och Mats Lindström när den landade på Öbymaden på kvällen 24 maj. Kajsa och Mats tillhör musikbandet Tullamore Brothers från Örebro som spelar traditionell Irländsk musik. Bra jobbat – svart stork är som ljuv musik för oss skådare. Strax före 9 på morgonen dagen efter lyfte storken och försvann på hög höjd västerut. Men 5 juli stod den på Öbymaden igen och nu stannade den kvar till 10 juli. Att det var samma individ kunde konstateras genom att den var färgmärkt i Estland. Nämnas kan också att samma stork sågs i Kalmartrakten strax innan första besöket hos oss.

ROVFÅGLAR

Noteringar om **bruna glador** har strömmat in på Artportalen hela perioden och inte minst i samband med slåtter av vallåkrar. De flesta rapporterna är från Vibytrakten i landskapets södra del. Som mest 3 ex vid Brändåsen 21 aug. Intressant då det rörde sig om två äldre fåglar samt en årsunge. Sannolikt har något par häckat i Närke.

Även **röd glada** kan ha lyckats med någon häckning. Röda glador har rört sig över hela landskapet under sommaren men observationer av flera olika exemplar i trakten av Hjortkvarn är särskilt spännande då minst en av fåglarna var årsunge.

FOTO: TORBJÖRN ARVIDSON

STÄPPHÖK *adult hona, en av dem som observerades i Kvismaren.*

Antalet **stäpphökar** som passerar vårt område fortsätter att öka. Hela 17 rader i Artportalen torde vara rekord speciellt som det finns rapporter från alla månader maj–aug. Hur många individer av denna svårbestämda art det rört sig om är svårt att bedöma men de olika ålderkriterierna tyder på minst 5–6 ex. Tar tillfället i akt att uppmana alla stäpphöksrapportörer att försöka uppge ålder på fåglarna eller i varje fall beskriva viktiga detaljer i fjäderdräkten även i artportalen. Raritetsrapport ska ju ändå skrivas för att få fåglarna bedömda av raritetskommittén.

Under maj–juni fick vi även besök av några **ängshökar**. En honfärgad sågs i Hidingsta 15 maj. En ung hane samt en honfärgad uppehöll sig i Kvismaren 6–11 juni. Även här saknas tyvärr i några fall uppgift om både kön och ålder.

Kärrhökssyndromet är fascinerande då även erkänt erfarna skådare ibland till och med blir osäkra på vanliga honfärgade **blå kärrhökar** som också har fun- ▶▶▶▶▶

Hösten är redan kommen — nu är

nits i både Tysslingen och Kvismaren. Läge för studiecirkel höst?

Av rovfåglar kan slutligen nämnas en rapport från **Bernt Jerlström** om en gammal **aftonfalk**hane i björkallén vid Hammarkullen, Kvismaren 24 juni.

FOTO: TORBJÖRN ARVIDSON

RÖDSPOV, isl. *observerad vid Lillängen, Oset.*

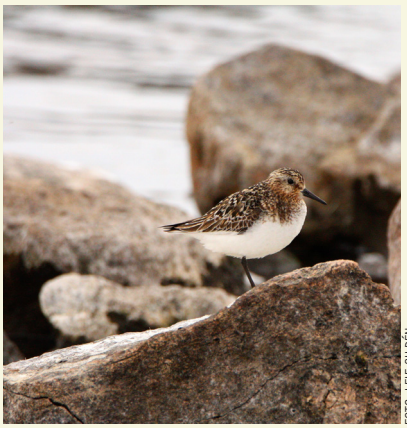

FOTO: LEIF SILDÉN

SANDLÖPARE *som rastade på Nyckelgrundet, Hjälmaren.*

SUMPHÖNS OCH VADARE

Färre **småfläckiga sumphöns** än vanligt har rapporterats under försommaren. Utöver 3–5 ex i Kvismaren finns bara en rapport från Rävgångsmaden, Rynningeviken där 1 ex spelade ljudligt alldeles intill vägen.

Fjällpipare är en punktlig fågel. Varje år rastar den på i stort sett samma åkrar kring 15 maj oftast i dåligt väder. Inget undantag denna vår. Första flocken med 9 ex landade på Kilsgårdsåkrarna 14/5. De närmaste dagarna därefter fanns som mest 30 ex i Kvismareområdet och Gällersta. 18 maj sågs 12 ex från västra Rakan en stund innan de drog norrut.

Sandlöpare är ovanlig i vårt landskap. Våra båtburna skådare har rapporterat 2 ex rastande på Nyckelgrundet, Hjälmaren både 30 juli och 8 aug. Kan naturligtvis röra sig om samma individer.

Dubbelbeckasiner har glädjande nog hittat till flera av våra nyfrästa våtmarksområden. Förutom upp till 3 ex på Rånnestamaden, Tysslingen har dubbelbeckasiner även spelat i Lillängen, Oset, Västkärr samt Löten, Kvismaren

Rödspov av rasen islandica ses allt oftare i landskapet. Förutom ett par tillfälliga fynd i maj slog en islandica ner i Lillängen 2 juni och stannade kvar ända till den 14:e samma månad. 1 ex sågs vid Fågeludden, Oset 15 aug och slutligen 1 ex 18–29 aug i Kvismaren.

Myrspovar, kustsnäppor och **kustpipare** har rapporterats från många lokaler men inte i några anmärkningsvärda mängder. Enstaka **roskarlar** har rastat på kobbar i Hjälmaren, vid Oset och i Löten, Kvismaren under sommaren.

Dammsnäppa är en sällsynt och ibland lite svårbestämd snäppa som glädjande nog visade upp sig fint på Näsbyängen i Oset 5–14 juni. Redan 1 maj sågs ett annat ex på Fräknabotten i Kvismaren.

Smalnäbbade simsnäppor simmade omkring i Löten med 1–4 ex under perioden 24 maj–9 juni.

MÅSAR, DUVOR OCH UGGLOR

I gryningen 5 maj sågs 3 **silltrutar** av obestämd ras sträcka norrut över Klåvudden. En silltrut av rasen intermedius uppehöll sig söder om Tysslingen 9–16 juni och i andra halvan av juli fanns 1 ex i Hemfjärden.

Ingen missar en **skräntärna** när den kommer flygande stor som en trut och med ett skrän som får en att rysa. Således gott om rapporter i Artportalen. Den första upptäcktes i Rysjön 25 maj och sedan finns noteringar i juni från Sottern, Oset och Kvismaren innan Hjälmaren blir huvudort. **Leif Sildén** räknade till totalt 59 ex från sin båt i området kring Nyckelhällarna. Dock inte alla i Närke.

Den alltid lika uppmärksamme **Anders Jacobsson** hittade en turturduva vid Bärsta åkrar 20 aug. Trots intensivt eftersök lyckades ingen upptäcka fågeln igen.

En **berguv** på utflykt hamnade vid före detta kartongfabriken, Näsby, och sågs sittande nära cykelvägen vid grandungen en tidig morgon 23 aug.

Glädjande nog har både **slaguggla** och **lappuggla** häckat i våra milsvida skogsområden i år igen.

SEGLARE, KUNGSFISKARE OCH HACKSPETTAR

En imponerande stor ansamling med minst 2 000 **tornseglare** sågs 16 juli från södra tornet Tysslingen när de drog sig undan en kraftig regnfront.

Kungsfiskare har noterats från många lämpliga lokaler under hela sommaren bland annat vid Bystad kvarn.

En enda rapport har inkommit om **gråspett** och det med 1 ex vid Gryts bruk 5 juni.

Tretåig hackspett har av allt att döma häckat med några par på Villingsbergs skjutfält enligt **Benny Fredriksson** som känner till området och har bra kontroll på lämliga skogsområden. Färs-

det dags att rikta tuberna mot öster

ka hackspår har även noterats från ytterligare några lokaler.

TÄTTINGAR

Alla vårfynd av **rödstrupig piplärka** är värda en rapport. 1 ex på Kvarntorpshögen 15 maj, 1 ex på Åkerbymaden 15–18 maj samt 1 ex Tvärvägen, Oset 18 maj.

För tredje året i rad har ”vår egen” **citronärla** glatt oss med sin närvaro vid södra Tysslingen. Den vackra hanen återkom 2 maj till exakt samma område på maden öster om parkeringen. I juli sågs den mata ungar vars mamma med stor sannolikhet var en vanlig **gulärla**. För någon hona av citronärla har inte setts i år heller. När hanen sågs sista gången 21 juli hade den påbörjat sin ruggning. Orkar den göra en tur- och returresa till?

En för vårt område sen **ringtrast**hane rastade vid Hidingsta 11 maj. Ett 10-tal **flodsångare** har surrat på lika många lokaler under perioden 3 juni–15 juli.

En handfull **vassångare** kunde avlyssnas från Tysslingen, Kvismaren, Segersjö, Venamaden samt Fröshammarsviken under maj månad.

Busksångaren som förra året sjöng så flitigt vid småbåtshamnen intill Snötippen, Oset återkom 19 maj för att sedan sjunga fram till midsommar. Ytterligare 5 sjungade busksångare hördes runt om i landskapet vilket är normalt.

En ung **höksångare** vid Björka lertag 29 juli är årets enda hittills. En av sommarens största begivenheter blev den minsta av fåglar.

En **brandkronad kungsfågel** hittades av **Mårten Wikström** vid Bystad kvarn, Brevens bruk 3 juli. Semestrande skådare kunde se och höra den under en veckas tid innan den försvann.

Under den extremt kalla veckan 10–18 maj hittades minst 10 rastande **blåhakar** på lika många lokaler. En art som de flesta vårar bara ses i enstaka ex på våren.

Andra tättingar som också uppträdde i extremt stora antal under samma period var **stenskvätta** och **grå flugsnappare**.

Under maj–juni sjöng ett 10-tal **mindre flugsnappare** i lämpliga biotoper runt om i landskapet. 21 aug ringmärktes dessutom 1 ex vid Ässön.

En **pungmes**hane upptäcktes 1 maj och kunde följas ända till 9 juni när den byggde bo söder om Åslaholmen, Kvismaren. En annan pungmes rapporterades tillfälligt från reningsverket, Oset 6 maj.

Patrik Hedengren hade turen att få se och höra en vacker **sommargylling** i Fiskinge strandskog 19 maj och ett annat ex sjöng hemma i **Mats Weiland**s trädgård i Tanntorp, Hjortkvarn 22 juni.

Ett sommarfynd av **varfågel** vid Norra Tornet, Tysslingen 13 juli är värt ett omnämnande.

Bändelkorsnäbbar började röra på sig i juli/aug och så även i Närke. Förutom enstaka fåglar passerade en flock om 12 ex Blåklintstigen, Örebro 8 aug.

Att hitta rastande **ortolansparv** tillhör ovanligheterna. Men hela dagen 8 maj fanns 1 ex till beskådande i Oset. Detta får avsluta denna rapport. Nu är det höst och dags att rikta tubarna mot öster i förhoppning om att hitta nya rariteter. Ni minns väl förra årets fantastiska oktober?

FOTO: ANDERS JACOBSSON

BERGUV *som satt i en trädgård i Näsby, precis utanför gränsen till Oset. Upptäcktes av Anders Jacobsson en morgon i augusti.*

FOTO: LENNART ERIKSSON

KUNGSFISKARE *för första gången fångad i ringmärkarnas nät i Närke. Den var redan tidigare ringmärkt, men någon uppgift varifrån har inte inkommit än.*

FOTO: JENNY PETTERSSON

OBSAT-REDAKTÖR *Ove Pettersson har inte haft mycket tid att vara ute i fågelmarkerna i sommar. I stället har det blivit många birdies och eagles, som till exempel här, vid Grönhögen på Öland. Mera oklart är om Ove lyckades med den sällsynta albatrossen …*

På Hidinge gård utanför Fjugesta har man anlagt så kallade lärkrutor. Här inspekterar två av exkursionsdeltagarna, Åke Johansson och Gunilla Frimodig, en av lärkrutorna.

Så får man fåglar att **trivas i jordbruks**landskapet

EXKURSIONEN till Hidinge gård i början på augusti blev mycket lyckad trots regn och blåst. Vi började med ett besök i potatislagrets lada där Gunnel och Håkan Wahlstedt presenterade sig. De har jobbat under många år för att gynna den biologiska mångfalden. Genom enkla åtgärder har de fått fler fåglar att trivas i landskapet.

TEXT OCH FOTO: MARIANNE JOHANSSON

Hidinge gård utanför Fjugesta har varit en pilotgård för Odling i balans, som syftar till att driva och utveckla miljöfrågor i lantbruket.

Det var ett fantastiskt landskap med blommor och buskar utefter åkrarna.

Den lilablå färgen påminde om franska lavendelfält. Mycket vackert.

Bland åkrarna fanns insådda örter som honungsört, käringtand, blodklöver och perserklöver som gynnar framför allt humlor, bin och fjärilar. På gården finns också en dryg hektar fågelåker, insådd med spannmål, lin, bovete, åkerrättika och vitsenap vilket ger flyttande och övervintrande fåglar näringsrik mat under hösten och vintern. På fälten runtom har det sparats osådda lärkrutor i höstvetet.

Vi fick verkligen göra ett besök på en lärkruta. Alla gick på rad för att inte trampa ner för mycket och där låg den plötsligt. En plätt som det bara fanns lite ogräs på.

– Fåglarna gillade verkligen rutan, berättade Gunnel Wahlstedt.

Det var många arter som landade där.

För att få till lärkrutorna ställdes ett tidur in och när det ringde stoppade såmaskinens utsläpp och sedan kördes ett antal meter utan frö. Drängen vill inte köra maskinen då det blev för omständligt utan Håkan fick köra såmaskinen själv.

Själv tänkte jag: Lärkrutor – vilken bra julklapp till barn och barnbarn. Och lärkrutor finnas att köpa hos SOF/Birdlife Sverige.

Fågelåkrarna har varit välbesökta av finkar, sparvar och siskor och antalet fåglar som dröjer sig kvar på hösten har ökat på gården tack vare fågelåkern. Sånglärkan verkar vid inventeringen ha gynnats av de anlagda lärkrutorna i höstvetefälten.

Liten men **naggande god** skara kryssar **ekomässigt**

FÖR FEM år sedan startades ekoskådningstävlingen i Närke på initiativ av en av föreningens medlemmar, Tord Larsson. Första året, 2013, deltog tio skådare i tävlingen där man stimulerar till att skåda miljövänligt. Andra året, 2014, var det nio deltagare. År 2015 var det rekordantal då 16 personer deltog. I år och förra året – tolv deltagare.

Totalt har 26 olika personer deltagit i ekoskådningstävlingen under de här fem åren. Första och andra året vann Per Karlsson Linderum på 201 respektive 210 arter. År 2015 vann Bengt Jalsborn på 212 arter och förra året lyckades Kjell Johansson kryssa hela 218 arter. Frågan är vad segraren (Per Wedholm, 209 arter fram till september) slutar på i år.

Trots att det varit ett relativt konstant deltagantal i Närke genom de här fem åren finns det ett stigande intresse för att skåda miljövänligt runt om i landet. Det finns ekoskådningstävlingar runt om på många olika platser: bland annat i Västsverige och Östergötland. Och i samband med Artracet i Närke i januari i år deltog hela fem lag i ekoklassen, vilket var nytt rekord i den tävlingen.

Mer om ekoskådningstävlingen i Närke hittar du på hemsidan.

Studie främjandet

Spännande exkursioner för **unga skådare**

UNGDOMSGRUPPEN inom Närkes Ornitologiska Förening erbjuder flera spännande exkursioner i höst.
Det blir bland annat en tur till Yxnäset vid södra Hjälmarkanten för att spana på höstens alla sjöfåglar och en tur till Kilsbergen för att titta på bland annat tretåig hackspett.

Under hösten blir det flera tillfällen att spana på fåglar för dig som vill hänga med i den ungdomsgrupp som NOF har. Det har redan varit några exkursioner under hösten, bland annat sträckskådning vid Venastugan och transpaning i Kvismaren.

Ytterligare två tillfällen finns om man vill hänga med:

Söndag 22 oktober Yxnäset

Salskrakar, småskrakar och kanske storskrakar som rastar om vi har tur. Havsörnar brukar nästan vara självklara! Och kanske fiskgjusen och ägretthägern dröjer sig kvar. Mycket finns det att spana efter!

Kontakta Oscar Axelsson om du behöver skjuts annars är samlingsplatsen vid p-plats vid Bondvrak kl 09.00. Medtag stora matsäcken med både fika och korv att grilla! Häng med du också!

Lördag 18 november - Kilsbergen

Garphyttans nationalpark/Villingsbergs skjutfält / ev. Flyhagen.

Ett besök i Kilsbergen, till Garphyttans Nationalpark för att leta efter den tretåiga hackspetten och skjutfältet om det är öppet. Eventuellt ett besök i Flyhagen hos Benny Fredriksson.

Mera info kommer på hemsidan och på facebooksidan.

Kontakta Oscar Axelsson om du undrar över något på mobil 073-0920070 eller oscar-axelsson@hotmail.com

Från årsskiftet höjs medlemsavgiften i NOF med 50 kronor till 250 kronor per år. Orsaken är flera satsninar – till exempel den här tidningens modernisering och bokverket Närkes Fågelvärd.

Då **höjs** medlemsavgiften

ÅRSMÖTET för Närkes Ornitologiska Förening beslutade att höja medlemsavgiften till 250 kronor per år för vuxen medlem. Höjningen gäller från 2018. För övriga, barn under 13 år och familjemedlemmar är medlemsavgiften oförändrad 50 kronor och för ungdomar 13-20 är årsavgiften också oförändrad 100 kronor.

Medlemsavgiften på 200 kronor har varit oförändrad under många år, men inför kommande år är det flera saker som förändrats:

Medlemstidningen Fåglar i Närke (som alla medlemmar får i brevlådan fyra gånger om året) har fått ny layout och moderniserats – det kostar lite mer för föreningen

NOF är i behov av ett nytt modernt medlemsregister – även detta kommer att kosta lite mer att köpa in (tanken är att få ett medlemsregister som innehåller e-postadresser till alla i NOF för att enklare och snabbare nå ut med information till medlemmarna – på sikt kommer det att underlätta dialogen med föreningens alla medlemmar).

Under nästa år är tanken att bokverket Närkes Fågelvärld ska komma ut. Det är ett omfattande verk om vilka fåglar som häckar i landskapet och förändringar i fågelfaunan under de senaste 30 åren. NOF är ansvarig för denna utgivning och det kan medföra en del kostnader inför lanseringen av bokverket.

För dig som är medlem eller vill bli medlem finns det enkla betalningsvägar. Sätt in medlemsavgiften på bankgiro 5747-3357 eller swisha avgiften på nr 123 02 90 361. Glöm inte att tala om vem du är och var du bor. Välkommen du också till Närkes Ornitologiska Förening!

Skänk vinster till månadslotteriet!

Vi behöver nya vinster till lotteriet vi har vid våra inomhusmöten. Inte så stora och dyra utan t ex ett paket kaffe, böcker, någon pryl för vår fågnad och nytta, fågelmat som talgbollar, solrosfrön och jordnötter. Hela vinsten går direkt in i föreningskassan.
Ansvarig är Bengt Jalsborn, tel 019-12 70 80. Det går att lämna vinster vid varje månadsmöte.

Ett stort tack på förhand!
Styrelsen

SENHÖST-/VINTERPROGRAM 2017/18

Exkursioner, resor och inomhusmöten

LÖRDAG 30 SEPTEMBER

I samband med EuroBirdWatch, då hela Europa räknar fåglar, gör vi en **exkursion till Ässön.** Samling vid bron över till södra Ässundet **kl. 7.00** för att spana på sträckande fåglar. Vi gör en promenad upp till grustaget.
Mer info: Lars Johansson, 070-558 99 06.

TISDAG 3 OKTOBER

Kvällsexkursion till **Skagershultamossen**. Samling **kl 17.00** vid Olstorp och vi håller på tills det blir mörkt. Vägbeskrivning till Skagershultmossen, Olstorp finns på vår hemsida.
Mer info: Kent Halttunen 070-216 11 30.

TORSDAG 19–SÖNDAG 22 OKTOBER

Resa till Öland. Allt blir som det brukar vara på denna resa. Vi kan inte lova azurmes, dvärgsparv eller ormörn, men det brukar bli fantastiskt bra i alla fall! För mer information kontakta Gunnar Bergeå 073-314 94 64. Resan är fullbokad!

TORSDAG 19 OKTOBER

Naturfotograf Torbjörn Arvidson visar naturbilder från sin senaste Spanienresa. Höstens andra inomhusmöte i Vasakyrkan, Vasagatan 6-8, Örebro och det börjar **kl. 19.00**. Fri entré och alla hjärtligt välkomna.

SÖNDAG 22 OKTOBER

Hösten gör sig påmind med alla vackra färger så följ med på en **exkursion ut till Hjälmarekanten**. I samverkan med Östernärkes Naturvårdsförening blir det en höstexkursion till Yxnäset. Samling vid p-platsen i Bondevrak **kl. 9.00**. Ta med stora matsäcken med både fika och korv att grilla!
Mer info: Lars Johansson, 070-558 99 06.
Ungdomsgruppen deltar med Oscar Axelsson! Kontakta Oscar om du undrar över något, 073-092 00 70 eller oscar-axelsson@hotmail.com Häng med du också!

TISDAG 24 OKTOBER

Tjejgruppen samlas för soppa och lagquiz i kollektivhusets matsal i Ladugårdsängen, Visthusgatan 8 i Örebro. Vi träffas **kl. 18.30**

FREDAG 27 – SÖNDAG 29 OKTOBER

Häng med till Hönö för att spana efter havsfågel! Kommer det att blåsa gynnsamma vindar i år? Även om det inte gör det erbjuder Bohusläns skärgård alltid spännande fåglar att titta på. Följ med på den här skådarresan som erbjuder bekvämt boende i villa på Fotö, bara några minuters bilfärd från Hönös bästa obsplats, vindskyddet på Kråkudden. Ska lirorna slå till i år eller kanske någon annat spännande?
Mer info och anmälan:
Gunnar Bergeå, mobil 073-314 94 64

TORSDAG 16 NOVEMBER

Novembers **föredrag**shållare är **Ingemar Lind**.
I kvällens film har Ingemar valt ut ett antal episoder som han lagrat på en speciell plats i sin hjärnas minnesarkiv. Kvällen startar med en stillbildsdel, med rubriken "Fåglar i folktron". Tyngdpunkten ligger på göken, denna så märkliga fågel. Höstens tredje och sista inomhusmöte i Vasakyrkan, Vasagatan 6–8, Örebro börjar **kl. 19.00**.

LÖRDAG 18 NOVEMBER

Ungdomsgruppen besöker Kilsbergen och Garphyttans Nationalpark för att leta efter den tretåiga hackspetten och skjutfältet åker vi in i om det är öppet. Eventuellt ett besök i Flyhagen hos Benny Fredriksson. Mera info om klockslag och mötesplatser kommer här och på Facebooksidan. Just Du är särskilt välkommen med ut i markerna!
Kontakta Oscar om du undrar över något: 073-092 00 70 eller oscar-axelsson@hotmail.com

NOVEMBER

Åsa/Amis tjejgrupp gör ett besök i konstnären Stefan Gustafssons ateljé.
Detta sker i november, datum och tid bestäm senare. Håll koll på hemsidan.

SÖNDAG 10 DECEMBER

Glöggmys i Rosenbergsstugan i Oset.

Denna dag skådar vi i Oset och avslutar med matsäck i Rosenbergsstugan. Vi träffas **kl. 9.00** vid stugan! Under fikat planerar vi vårens program. Ta med matsäck, gärna grillkorv så tänder vi en brasa. Vi bjuder på glögg och pepparkakor.
Ami/Åsas tjejgrupp.

LÖRDAG 6 JANUARI

Dags att börja planera för **2018 års första aktivitet. Artracet!** Alltid Artracet först! Har du inte varit med förut? Nu är det dags! Bilda lag och anmäl dig med kompisen/kompisarna till den här aktiviteten. Ställ upp i den klassiska varianten eller i den nya snabbt växande ekologiska klassen där du bara utnyttjar miljövänliga färdmedel. Start **kl. 0.00** och målgång kl 16:00 på Gröna Grodan i Örebro, där vinnarna koras. Anmäl ditt lag på minst två personer till Håkan Persson med ett sms till 076-551 56 81. Har du ingen att tävla med? Kontakta Håkan så ordnar han plats i ett lag. Mer info kommer på vår hemsida och på vår facebookssida.

SÖNDAG 4 FEBRUARI

Garphyttans Nationalpark tillsammans med Östernärkes Naturvårdsförening, ÖNF. Nytt år, nya fåglar och nya kryss. Det brukar inte bli så många arter men skönt att röra på sig! Samling vid p-platsen vid nationalparken **kl. 9.30**. Matsäck med grillkorv!

FÅGLAR

#03.2017 ÅRGÅNG 40

MEDLEMSTIDNING FÖR NÄRKES ORNITOLOGISKA FÖRENING
Ansvarig utgivare: Ulf Jorner, Måbärsvägen 11, 703 75 Örebro.
E-post: ulf.jorner@gmail.com

REDAKTÖR:
Kent Halttunen
Nygård, N Folkavi
719 91 Vintrosa
070 2161130
kent.halttunen@tele2.se

REDAKTIONEN:
Marianne Johansson
Tallbacka Majas väg 12
702 21 Örebro
019 36 17 75
070 656 63 69
marianne-j@telia.com

REDAKTIONEN:
Anita Ahlberg
Hagmarksgatan 21B
702 16 ÖREBRO
070 717 72 32
nitan_9000@hotmail.com

Vill du mejla till hela redaktionen är adressen:
redaktionen@nofnet.se

NÄRKES ORNITOLOGISKA FÖRENING
En ideell regionalförening av Sveriges Ornitologiska förening – BirdLife Sverige.

Medlem i Närkes Ornitologiska Förening blir man genom att sätta in årsavgiften på plusgiro
430 33 22-4 eller bankgiro 5747-3357.
Årsavgiften är för vuxen 200 kr, för familjemedlem 50 kr (erhåller ej medlemstidning), för ungdomsmedlem (13-20 år) 100 kr och för barn (1-12 år) 50 kr.
Medlem i NOF erhåller vår medlemstidning som utkommer med fyra nummer per år.

ADRESSÄNDRINGAR
Sänds till: Närkes Ornitologiska Förening, c/o Åsa Bengtsson, Loggatan 13, 702 28 Örebro.
Tel. 073 332 20 31, 019 33 35 27.

NOFs FÖRENINGSLOKAL
För sammanträden och bibliotek finns vi i Föreningarnas hus, Slottsgatan 13A. För utställningsmaterial, holkar m.m. används källarlokalen Hagmarksgatan 9.

NOFs HEMSIDA
www.birdlife.se/nofnet.
Du är välkommen att besöka NOFs hemsida där du finner information om föreningens verksamhet.

REGIONALA RAPPORTKOMMITTÉN
Sammankallande:
Johan Åhlén
070 536 62 91

FÅGELSKYDDSGRUPPEN
Sammankallande:
Ulf Jorner.

SKOGSGRUPPEN
Sammankallande:
Ronnie Lindqvist

JORDBR.GRUPPEN
Sammankallande:
Kent Halttunen

OSETKOMMITTÉN
NOFs representant:
Leif Sandgren
070 256 73 95

SVANSJÖN TYSSLINGEN
NOFs representant:
Helny Olsson
070 576 29 81

NOFs TJEJGRUPPER
Ami Sundén
070 944 73 00
Annika Lorin
070 375 78 18

STYRELSEN 2017

Ulf Jorner
Ordförande
Måbärsvägen 11, 703 75 Örebro
Tel. 019 31 21 46,
070 661 66 55
E-post: ulf.jorner@gmail.com

Kent Halttunen
sekreterare och information
Nygård, Norra Folkavi,
719 91 Vintrosa.
Tel. 070 216 11 30
E-post: kent.halttunen@tele2.se

Bengt Andersson
inomhusmöten och lotterier
Idrottsvägen 5, 692 33 Kumla
Tel. 070 693 33 65
E-post: styrbengt@hotmail.se

Ronnie Lindqvist
vice ordförande
Närkes Fågelvärld och ungdomsgruppen
Bertil Waldéns gata 6,
702 15 Örebro,
Tel. 019 10 23 33, 070 262 14 17
E-post: lindqvist_ronnie@hotmail.com

Lars Johansson
exkursioner
Holländaregatan 22,
702 86 Örebro
Tel. 070 558 99 06
E-post: lars.h.johansson@orebro.se

Suppleanter:
Gunnar Bergeå
resor
Hemmansvägen 58,
702 17 Örebro
Tel. 073 314 94 64
E-post: gbsteglits@hotmail.com

Åsa Bengtsson
kassör, tjejgruppen, utbildning och medlemsregister
Loggatan 13, 702 28 Örebro
Tel. 019 33 35 27,
073 332 20 31
E-post: asa.bengtsson@orebro.se

Anna-Karin Törnblom
inomhusmöten
Lövstagatan 44,
703 56 ÖREBRO
Tel. 070 688 91 61
E-post: a-k.tornblom@telia.com

Kjell Johansson,
fågelskydd och remisser
Kvarnvägen 23,
719 41 Garphyttan
Tel. 070 286 14 47
E-post: x_jk63@hotmail.se

En guldgruva för oss unga skådare

Tegeldammarna på Väster

Från 1948 till 1956 bodde jag i Stjärnhusen. År 1948 fanns inte ens Västra Vintergatan utan det var åkrar ända ut till Karlslund. Halvvägs ut låg Oxhagen, en liten by med fågelnamn på gatorna. Lärkvägen, Tjädervägen, Falkvägen till exempel. Nuvarande Stenfalksgatan var då en del av Karlslundsvägen som kantades av en ekallé på båda sidor i motsats till vad som sägs i ”Träd i Örebro” (eller vad den nu heter) där man till och med fått med en berättelse om varför det var en ensidig allé. Vilket det alltså inte var. Där var det alltid stor trafik av nötskrikor som samlade ollon på höstarna.

Längs norra sidan av byn rann Älvtomtabäcken som kom från Ekershållet mellan Karlslundsskogen och Varbergaskogen över åkrar och betesmarker. (Västhaga och Björkhaga nu). Där såg jag en flock på 75 rapphönor en gång. I kanten på Varbergaskogen häckade lärkfalkar och skogsduvor. Lite längre ut upp mot Karlslundskogen där det fortfarande är åker såg vi en blåkråka den 20 maj 1959. Bäcken fortsatte mellan Östra och Västra Vintergatorna ned till Svartån. Där brukade vi jumpa på isflak och åka isflak ned till Slottet ibland. De flesta av oss småglin kunde inte simma men om vi åkte i höll vi oss uppe genom att plaska tills någon av de äldre drog upp oss. Vi var varken handfallna eller lättkränkta på den tiden.

Det mesta av bäcken är nu kulverterad och man ser inte mycket av den.

I SYDÖSTRA HÖRNET av Varbergaskogen låg Tegeldammarna. En utmärkt fågellokal där mitt fågelintresse grodde och växte. På en liten ö var det en fisktärnekoloni med cirka tio par. Mindre strandpipare och drillsnäppor häckade. Sävsångare och rörsångare gnisslade i vassen. I skogskanten häckade hornugglan varje år. Vi brukade gömma oss i gräset i tegeldammarna och kolla när hornugglan kom jagande och slog ihop vingarna under sig så att det klatchade till ordentligt, allt för att skrämma mössen så att de avslöjade sig genom att rycka till.

På höstarna såg man många vadare som rastade.

Den 6 juni var ett bra datum där. År 1955 såg jag en överflygande vit stork, och Håkan Otterhed och jag hörde och såg Närkes första? Trastsångare 1956. Dagen efter ringde jag till Erik Rosenberg och berättade att vi haft den.

– Du skulle ha ringt igår, sa han. De brukar bara stanna en dag.

– Det var för sent att ringa, svarade jag.

– Det är aldrig för sent när det gäller fåglar, sa han.

Vi var ute på kvällen och lyssnade men tyvärr hade han rätt, det var tyst. Trastsångaren blev underkänd av det som då motsvarade rrk (regionala rapportkommittén) på grund av att den inte alltid satt högst upp på ett vasstrå när den sjöng. Enligt den bedömningsgrunden har vi nog fortfarande inga trastsångare i Närke.

ÅR 1954, OM JAG MINNS RÄTT, var det total solförmörkelse. Håkan och jag var ute vid tegeldammarna och kollade på hur fåglarna tystnade då det blev ”natt” och satte igång på ”morgonen” fast ”natten” bara var några minuter lång.

Så småningom började man fylla igen tegeldammarna för att utveckla området och bygga bostäder. Tärnorna bodde några år uppe på fyllnadsmassorna där ön hade varit, sedan flyttade de ut på en åker närmare Varberga gård för att till sist försvinna.

Fågelsången tystnade, ugglorna, lärkfalkarna och rapphönorna försvann.

Ovanpå tegeldammarna ligger det som nu kallas Oxhagen. Ett av Sveriges största så kallade problemområden.

Kom sedan inte och påstå att det inte var bättre förr!

Krönikören Benny Fredriksson i unga år. Fotot taget i Varbergaskogen när Benny håller i en kattuggleunge.

KRÖNIKA:
BENNY FREDRIKSSON

